

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

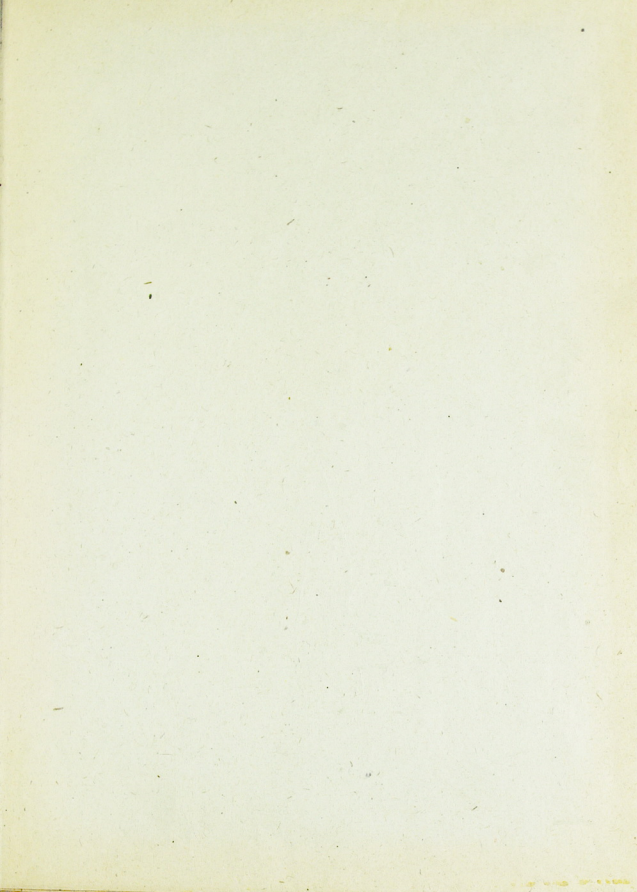
You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

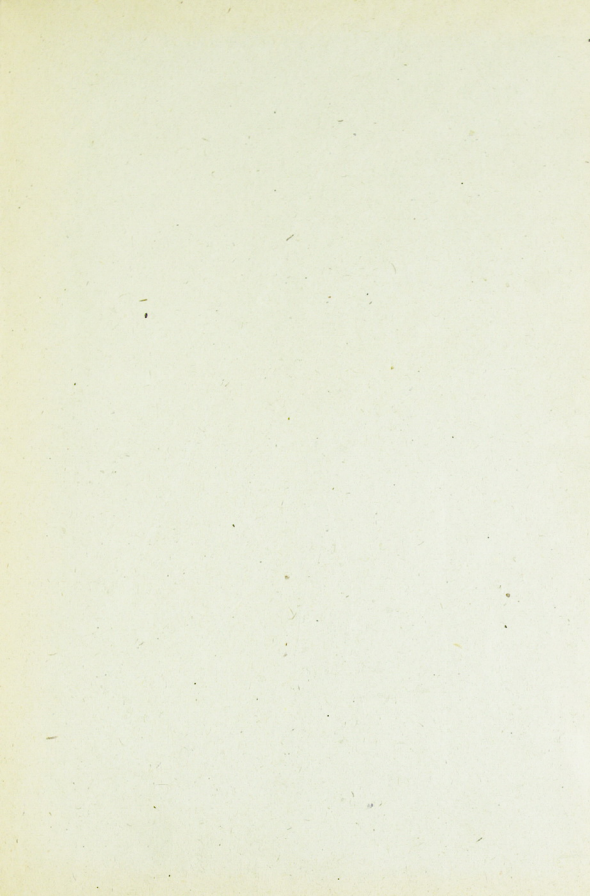
Adapt — remix, transform, and build upon the material

Handwritten notes on a piece of paper pasted onto a page. The text is written in cursive and includes the following lines:
Handwritten text: "Represents Ph. 320"
Handwritten text: "4 plates of myringae"
Handwritten text: "1961"
Handwritten text: "The following"
Handwritten text: "M. L. H. H. H."

Ռ. ՌԶՆՈՒՆԻ

3(3)

ՀԱՅԿԻՆՈՆ ՏԱՍԵ ԱՐՈՒՄ

ՊԵՏՅՐԱՏ 1935 ՅԵՐԵՎԱՆ

778.5 (U7.925) 24300

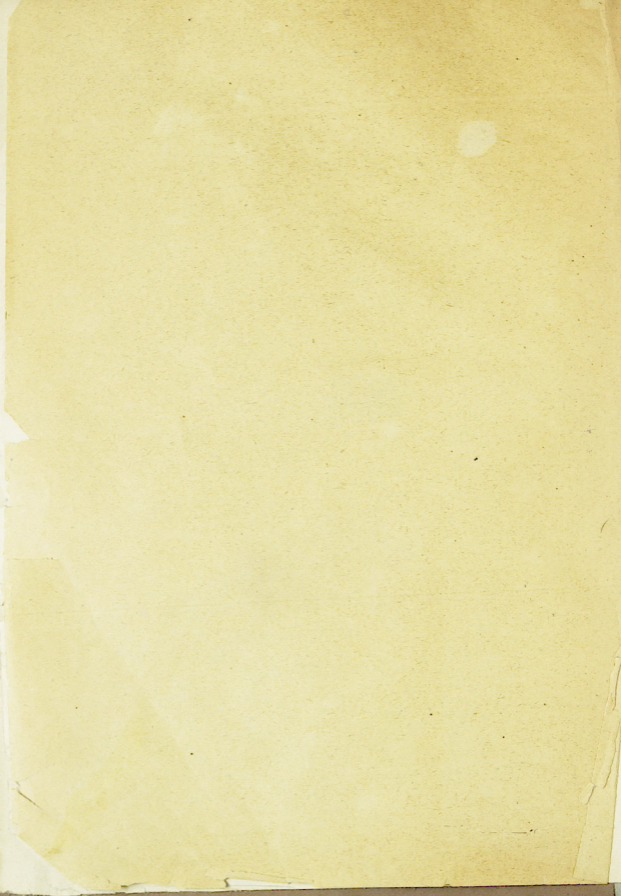
7-45 7-45 7-45

7-45 7-45 7-45

28/55

1
24.

778.5 (47993)

Դ-45

Դ. ՂԵՆՈՒՆԻ

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄՍՊԱՐՏ

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ՏԱՍԵ ՏԱՐՈՒՄ

24300

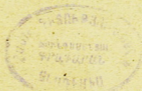
„ԱՐԿԵՍՏԻ ԲՈՂՈՐ ՏԵՍԱԿՆԵՐԻՑ ԱՄԵՆԱ-
ԿԱՐԵՎՈՐԸ ՄԵՋ ՀԱՄԱՐ ԿԻՆՈՆ Ե՛”:

Լ Ե Ն Ի Ն

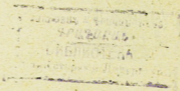
„ԿԻՆՈՆ ՄԱՍՍԱՑԱԿԱՆ ԱԳԻՏԱՑԻՈՒՄԻ ՎԻՊ-
ԽԱՐԻ ՄԻՋՈՑՆ Ե: ՄԵՐ ԽՆԴԻՐՆ Ե - ՎԵՐՑՆԵՍԻ,
ԱՅՆ ԳՈՐԾԸ ՄԵՐ ՁԵՌՔԸ՛”:

Ս Տ Ա Լ Ի Ն

Հ/1
A 1376

ՊԵՏՅՐԱՏ 1936 ՅԵՐԵՎԱՆ

2251

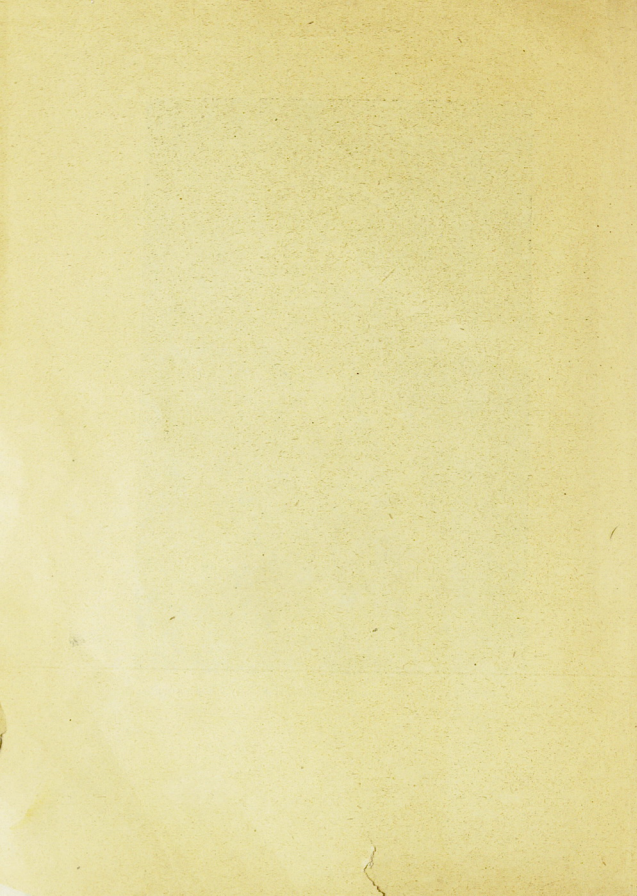
Պատ. խմբ.՝ Ա. Մեղիբեքյան
 Տեխնիկական ձեռագրերի Մ. Եփրեկի
 Շուգիր յեվ սիսդոսաբերքի նկարներ՝ նկարիչ Արարատ Արիբեքյանի
 Արագրիչ՝ Ոննիկ Գասարջյան
 Շարժամբ յեվ եղկապ՝ Ա. Մեֆայեղյան
 Տպագրիչ՝ Ա. Բաբայան

Պետրոսի սպառն. Գրադիտ. № 155. Պատկեր № 256. Հրատար. № 2272. Տիրում 2000.

Ա. ՄՈՒՎՅԱՆ (Հայկեոյի զեղարժեսական խորհոյ առաջին նախագահը).

Գ. ԳՂՆՈՒՆԻ (Հայաստանի կինո-Ֆոտո արդյունաբերության վարչության պետ: Հայկինոյի հիմնադրության որից մինչև՛ այժմ աշխատելու համար պարզև՛վասրված է ԽՍՀՄ Կենտրոնի կողմից Սեխասանային կառմիս գրոսի շնորհակցով):

Վաս. ումիայր ՀԱՄՈ ՐԵՆԱԶԱՐՅԱՆ (Հայկենոյ առաջին ումիայրը: Յերկարոյա աշխատանքի ճամբար սրարկութարկած Ե ԽՈՀՄ Կենտրոնիոմի կողմից Կարմիր Աստղի շխտանալ):

Մ Ե Ր Դ Ե Ժ Ի Ս Յ Ո Ր Ն Ե Ր Ը

ՊԱՏՄԱՆՆ ԲԱՐՍԵՂՅԱՆ

ԱՄԼԱԿ ԿՐՍՏՐՈՍՅԱՆ

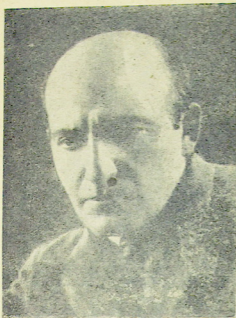

ՋԵՐՋԻՉ ԺԱՄԶՈՐՅԱՆ

ԱՐՄԵՆԱԿ ԳՐԵՆԵՆՅԱՆ

ՄԵՐ ՌԵԺԻՍՅՈՐՆԵՐԸ ՅԵՎ, ՆԿԱՐԻՉՆԵՐԸ

Վոստ. սոժ. Լ. ԲՈՒԼՆԻՔՐ

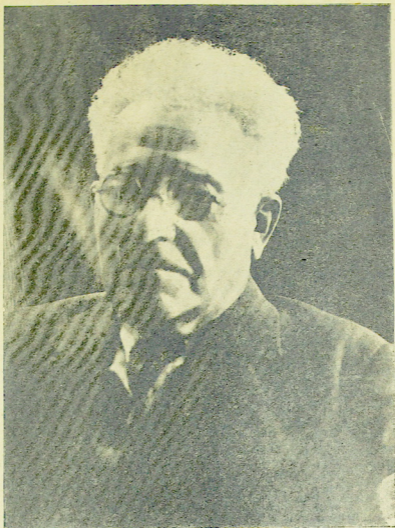
Ի. ՊԵՐԵՍՅԱՆԻ

Նկարչ. ԱՏԵՓՈՆ ԹԱՐՅԱՆ

Նկարչ. ՅԵ. ԼԵՎՆԱՆՅԱՆ

Փոլիտբյուրոյի անդամ Ս. ՆԻՐՎԱՆՉԱՆԻ

Գ. ՍՈՒՆՆԻՅԱՆ

ՀՈՎՀ. ՔՈՒՄԱՆՅԱՆ

Փոզովոյ. դերասան ՀՈՎՀ. ԱՔԵԼՅԱՆ (Հայկինոյի առաջին Ֆիլմում՝ «Նամուս»-ում
կատարել է Բաբխաչարի դերը)

A $\frac{m}{1376}$

ՀԱՅԿԻՆՈ

ՀԱՅԿԻՆՈ

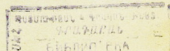
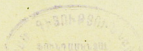

Փոլոլոյ. զեռասան ՀՈՎՀ. ԱՐՆԼՅԱՆ (Հայկեցի առաջին նիւնաւ-ուս
կատարել և Բախտաւարի զեքը)

~~1000~~
24.300

10
1376

ՀԱՂԹԱՆԱԿԱԾ ԴԱՍԱԿԱՐԳԻ ԱՐՎԵՍՏԸ

1917 թիվ, Հոկտեմբեր... Լայնածավալ Ռուսասանը ծածկվել է բանվորների, գյուղացիների, կարմիր բանակայիներին յեվ նավաստիների խորհուրդների հսկա ցանցով: Ապա գալիս են 18, 19 յեվ 20 թվականները — քաղաքացիական կռիվների յեռուն տարիները, ջախջախվում է բուրժուազիայի ջղածգական վերջին դիմադրությունը: Խորհրդային հանրապետությունների ընտանիքին է հարում նայել Անդրկովկասը: Ֆերկրից վտարվում են սիրապետող բուրժուազիայի կուսակցություններ՝ մենեվիկները, դաեմակները յեվ մուսավաթիսները, սեղծվում է Խորհրդային Վրասանը, Հայասանը, Ադրբեյջանը, սեղծվում է անդրկովկասյան ժողովուրդների յեղբայրական միությունը, մեծ ճեղհեացիան:

Ինպեհիպիսական պատերազմի հեեեվանեով բազմահազար գաղթականությունը վողողված յեբեվանյան նահանգը հայկական բուրժուազիայի սիրապետության պայմաններում նորանոր ազգամիջյան կռիվների մեջ գրավվեղով՝ ավերակների կույտի յե վերածվում յեվ համասարած սովի մասնվում: Դաեմակցությունը հեեապողեղով «ժովից — ժով Հայասան» իր դասակարգային ռաները, արհեսական պատեե է սեղծում՝ անջատելու Հայասանի աեխասավոր մասաներին համաեխարհային պրոբեսարական հեղաեղխությունից, նրա մարտական ռար՝ Մոսկվայից, ապավիեղով Անտանայի «վրկարար» ուժին յեվ Ռուսասանից եված ցարական զեեներալների սպիտակ գվարդիական բանդաների թավրբրվուկների ոզնությունը: Մակայն պատմության զարգացման ուրիեաչափության սուաչն սունեղն անհնարին է վերջապեա հաջողվում է նայեվ մե յեբերի պրոյեարիտին՝ իր հեեեվից սանեղով աեխասավոր գյուղացիությանը, կոմունիսական կուսակցության ղեկավարությունը ազատել յեբիբրը թե սնարույս բուրժուազիայի սիրապետությունից յեվ թե ոտարեկրյա գիեասիչներից:

Խորհրդային Հայասանը սկսում է արագորեն վերականգնել իր հայեայված սնեեսությունը՝ արդյունաբերությունը, գյուղատեսեսությունը յեվ տրանսպորտը:

Յարակիս Ռուսաստանի նախկին ծայրագավառ յերեվանյան նահանգը, դաճնակցության քայքայված նախկին «անկախ» Հայաստանը սցիլալիզմի շինարարության մեծ նախագահն է բռնում յեվ հաղթականորեն ու ուրի բարգավաճում:

Տնտեսական այս արագ վերականգնման համընթաց տեղի յն ունենում նայել կուլտուրական շինարարության վերելքը: Յերկիրը ծածկվում է սարական յեվ սիջնակազգ դպրոցների ցանցով, բացվում են համալսարաններ յեվ ինստիտուտներ, խրճիթ-ընթերցարաններ, ակումբներ, լիկկայաններ, գրադարաններ յեվ կուլտ-կրթական այլ յեվ այլ տիպի ստանյակ հագարավոր հիմնարկներ:

Ընդհանուր կուլտուրական վերելքի հետ արագ ծաղկում է նայել արվեստը: Կիսավեր յերկրի պատահական խաղաղային ներկայացումներին փոխարինում է Պետական թատրոնն իր մեծական խմբով, բացվում են այլ թատրոններ յեվս, հիմք է դրվում Պետական Կոնսերվատորիային, զարգանում է կերպարվեստը, յերաժեստությունը, բացվում է Պետական Ոպերան, Բանվորական թատրոնը, Լենինականի 2-րդ Պետատրոնը, Պասանի Հանդիսասենյակի թատրոնը յեվ հարյուրավոր ինկուգործ դրամխրթակներ ակումբներում, խրճիթներում յեվ այլն:

Նորհրդայնացման ստաշին իսկ սրվանից Լուսավորության ժողովրդական Կոմիտեի ասը ձեռնարկում է նայել կինո ճրնտի կազմակերպումը, արվեստի ամենամատայական այդ նյուդի սեղծման աշխատանքներին: Շրջաններն են ուղարկվում մեծ քանակությամբ կինո-ապարատներ յեվ ճիլմեր, վարոնք սակայն դաճնակցական ավանյուրայի Երջանում անհետ «կորչում են» յեվ 1921 թ. ապրիլից Լուսավորմանը ստիպված է լինում նորից ձեռնարկել կինոճիկացման աշխատանքներին: Սակայն այդ բոլոր ձեռնարկումները պատահական, անսխտմ բնույթ էլին կրում: Հայաստանի կինոճիկացիայի սկզբնավորումը պետք է համարել 1923 թվի ապրիլ ամիսը, յերբ պաճսնական հիմք դրվեց Լուսավորմանի սխտմում «Պետկինո» սրեսին, վորը հետագայում վերանվանվեց «Հայկինո» ու 1933 թվի հունիսին կուսակցության դեկավորությամբ յեվ խորհրդային վոդյ հասարակայնության ամենաշերտ մասնակցությամբ սոնեց իր աշխատանքների ստաշին սասնամյակը:

Նախ քան 10 սարվա աշխատանքներին ծանոթանալը, ավերոդ չի լինի մի վորք կանց առնել նախախորհրդային Երջանի վրա:

Ա Ն Փ Ա Ռ Ո Ւ Ն Ա Կ Ա Ն Ց Ց Ա Լ Ը

Կինոն, ինչպես յեվ արվեստի այլ նյուդեր խաճը գեներ են բուրժուակիայի ձեռնին իր դասակարգային ճաների հետապնդման համար: Վորպես այդպիսին, նա պետք է բուս ամենայնի ոգսագործվեր նայել հայկական բուրժուակիայի կուլտից: Սակայն իրականությունն այդպիսին չէր. կատակածից դուրս է, վոր դաճնակցական Հայաստանում կինոն գեթե իսկառ բացակայում էր: Ի՞նչով բացատրել այս ստաշին հայացից «սարոխնակ» դրությունը: Այս հարցի պատասխանը ճուս հետք է սալ. հայկական բուրժուակիան այնքան ճուս հոգսեր ուներ «ձովից — ձով Հայաստան» սեղծելու խնդրում, վոր «ժամանակ չունեք» այլ խրն-

դիրենրով գրադվելու — նրան հարկավոր էլին նորանոր սեփսորիաներ... Ի՞նչ խոտ կարող է լինել կինո-արդյունաբերության ստեղծման մասին: Այստեղ դառնակցությունն «բառենպատ» պայմաններումն էր գտնվում. նրան ոգնում էր կինոյի ինտելեկտուալ ննարավորությունները: Ցուցադրելով Սանժոնկոյի, Յեռուլյեվի, Բիտխոսի, Հոմեհի, Պասեյի յեվ այլ ոռուսական ու յեվրոպական կինո-գործարանների արտադրած բազմաթիվ Ֆիլմերը, վորոնք իրենց խղճողգիայով յեվ բովանդակությամբ ներդառնակում էլին նայել հայկական բարձուագիայի շահերին, դառնակցությունը մի կողմից ագիտացիա յեր մղում իր ազգեստիվ, բալանչիական քաղաքականության ոգիին, մյուս կողմից աշխատավորական մասսաների ուժարությունը նեռու յեր պահում քաղաքական պայքարի խնդիրներից՝ գրադեցնելով եկրանները վերա Սաղոնայայի յեվ Պարոնկու սիբային աշխատներով յեվ կամ Մագժուխինի ստեղծած նեվրասենիկ այլաանաված սիպերով:

Սակայն այդ խնդրում յեվս դառնակցության ունեցած ննարավորությունները մեծ չէլին. ամբողջ Հայաստանում գոյություն ուներ 2 կինո-բասրոն («Ապրիլ» Յերեվանում յեվ «Նրաս» Լենինականում), վորոնք պատկանում էլին մասնավոր մարդկանց յեվ յոկ փող շահելու վայրեր էլին: Իրենց արտափնով, գործի դրվածքով, ցուցադրվող նկարների վորակով յեվ ընթրությամբ նրանք հիշեցնում էլին 900-ական թվականների սկզբի սարիների «պրոմեկտրներն ու իլլուզոները»: Հայաստանի մուսցած բոլոր վայրերը, հասկապես գյուղերը կինոյի յերես անգամ չէլին տեսել յեվ վոչ մի գաղափար չուներին կինոյի մասին: Ահա այն բոլորը, ինչ բնորոշում էր այդ շրջանի Հայաստանի «կինոֆիկացիան»: Ավելին դժվար էր նույնիսկ սպասել:

Յերես այդպիսին էր կինո-ցանցը, սպա էլ ինչ խոտ կարող էր լինել կինո-արդյունաբերության մասին: Անցյալում յոկ մի փորձ է կատարվել դերասան Զարիճյանի կողմից, վորն ինչ վոր աշխատային Ֆիլմի նկարահանումներով էր գրադվել Ղարաբիխայի շրջանում, սակայն խաղաղային այդ Ֆիլմն այնպես էլ յույս աշխարհ չի տեսել: Կինո-ասեյեթի, կինո-լսարանայի, կինո-կադրերի յեվ ընդհանրապես կինո-գործարանի մասին դժվար էր յերագելն անգամ մասագերիզով յեվ թալանի սիրապետության շրջանում, յերբ վոչ միայն կինոն, այլ յեվ արվեստի ավելի հին տեսակները՝ բասրոնը, յերաժեսությունը, կերպարվեստն իրենց խղճուկ գոյությունն էլին քառե աղիս յեվ պատահական, խաղաղային բնույթ էլին կրում, ներաշխարհով աշխատավոր մասսաներին նացիոնալիզմի յեվ կրոնի բույնը:

Մտնով սպասվում է այն «ժառանգությունը», վոր ստացել է խորհրդային իշխանությունը: Բացահայտ կերպով պետ է անել, վոր կինո-գործը Հայաստանում — խորհրդային իշխանության արգասիքն է, նա հիմնադրվել է բառիս յայն իմաստով դասարկ տեղում, սպրել է իր կարևորեվ կազմակերպչական շրջանը յեվ պրոբեսարական նոր արվեստի ստեղծման համընթաց արագ տնայերով գարգանարով՝ վոր է ամվել կուլտուրայի աչխի ընկնող նյուղի: Վորեվն համեմատություն աննուար է կատարել քառնադա Հայկինոյի յեվ նախահեղափոխական շրջանի հետ: Անցյալի ժառանգության բացակայությունն իր կնիքը դրել է նայել այն նանապարհի վրա, վոր անցել է Հայկինոն իր հիմնա-

դրման որից մինչեւ այսօր, մի ուղի, վորն ուսանելի շատ քան ունի յեղ ապացույց և այն բանի, թե ինչ ձեւով անգամ նյութական, տնտեսական յեղ կուսակցական նախապայմանների բացակայության պայմաններում բոլեւիզմիցան կորովն ու տնտեսությունը ննարավորություն են ընձեռնում հեռուսական աշխատանքի նորանոր եղբ գեղում մեր յերկրի պրոլետարական արվեստի, սվյալ դեպում նրա ամենաբարդ, դժվարին յեղ մասայական նյութի, կինոյի բնագավառում: Տանք այդ նանապարհի հակիրճ նկարագիրը:

Վ Ե Ց Զ Ե Ր Վ Ո Ն Ե Ց — Վ Ա Ք Ս Ո Ւ Ն Ռ Ո Ւ Բ Լ Ի

Խորհրդայնացման սկզբի սարխներին կինո գործը Լուստողկովնասի հոգածության առանձին առարկա չի յեղել. այդ աշխատանքը սարվել և ընդհանուր փողում աշխատանքի հետ յեղ զսնվել և բավական անմխիթար միանալով: Տեղերում գործկումներն ու յերբեմն ել առանձին անհասներ բացել են կինո-բաստոններ, վորոնք կարճատեղ կյանք են ունեցել յեղ այնքան ել շատ չեն սարբերվել նախորդ քաղաքի «պրոթեստանտներից». անգամ Ցերեվանում պահպանվել և մասնավոր ձեռնարկների պահանջող կինո «Ապոլլոն»: Ցեղ միայն 1923 թվի ապրիլ ամսին Լուստողկովնասի կողբգիայի հասուկ վորոշումով կազմակերպվում և պետական կինոնախագահիան — «Պեսկիլնոն», վորը հետագայում վեր և ամվում «Պեսլաուիլնո» ակցիոներական ընկերության, իսկ այս վերջինս 1926 թվից վերանվանվում և «Հայկինո»: Սկզբում Հայկինոն վորպես առանձին տես յեղբակա յեր Լուստողկովնասին, հետագայում ժողովրդական Տնտեսության Գերագույն Խորհրդին: 1930 թվից ԽՍՀՄ Ժողովրդների վորոշումով սեղծվում և միասնական միութենական կինո-կազմակերպություն («Մայուզիլնո»), վորի սխտեմի մեջ և մտնում այլ ազգային կինո-տեսների հետ նայել Հայկինոն: Այս դրությունը պահպանվում և մինչեղ 1933 թիվը, յերբ փետրվարի 11-ին ԽՍՀՄ Ժողովրդների հասուկ վորոշումով յուժարքի յե յեղբարկվում «Մայուզիլնոն» յեղ ազգային կինո-տեսները վեր են ամվում կինո-ճոտ արդյունաբերության վարչությունների, Հանրապետական Ժողովրդներիներին կից (պահպանելով կինո-ճոտ արդյունաբերության Գլխավոր վարչությունը ԽՍՀՄ Ժողովրդներիին կից):

Հայկինոյի անցած այս «պատճառական» նանապարհին զուգահեռ կերպով անցում և նրա սեղծման, ձեղվածումն յեղ զարգացման այսպես կոչված «տուրյան», «լի որ», վոր բնորում և, թե ինչպիսի դժվարությունների բովում և անցել Հայկինոն, մինչեղ վոր կարողացել և վաչնից սեղծել 5.000.000 ու. քաղան ունեցող պետական կինո-արդյունաբերությունը, վորպես պրոլետարական արվեստի սկանավոր կորողներից մեկը Խորհրդային Հայաստանում:

Պեսկիլնոյի կազմակերպման համար Հայաստանի Լուստողկովնասը հասկացել և ընդամենը 6 չեղվոնց — վարտան ուրլի: Շատ քան անել 60 ուրբով ինարկե չի կարելի: Ցեղ Պեսկիլնոն սկսում և յր գործունեությունը կինո-բաստոնի բացման աշխատանքով: Ապառիկ ձեղք բերված կինո-ապարատով յեղ սերիական «նիկո» նկարով բաց և արվում Պեսկիլնոյի կինո-բաստոնն այժմը-

յան ամառային ակումբի այգու մասում, վորն իր գոյությունը պահպանում է մինչև՛ գրեթե սկսվելը: Ավելի դժվար եր ձմեռային կլիմայի շեմի բացումը: Ձունենալով հաղաճում յե՛վ ժոչ մի հարմար արան՝ Պեկինոն սխալված է լինում ընտել աճեցարանականների աղոթատունը (սրամաղրելով նրանց մի այլ շեմ) Ամիրյան փողոցի վրա, ուր կարն ժամանակում պարկերի կտրվելով անջատվում է սրանը ժոյելից, կառուցվում են «ոթյակներ» յե՛վ «այստեղ զտնվում է ասված» մակագրությունը կլիմայի վարչչի վրձինի միջոցով փոխարինվում է «այստեղ զտնվում է կլիմ» մակագրությունով: Սակայն 1924 թ. դեկտեմբերի 6-ից հաջողվում է կասարել հիմնական նորոգումներ, ընդարձակել շեմը յե՛վ բանալ կլիմ «Նաիրին», իսկ քիչ անց Պեկինոյի ցանցի մեջ է մտնում նայել շԱՄՍ-ի «Պրոլետար» կլիմոն յե՛վ Կարմիր բանակին պատկանող «Ասո» կլիմոն: Յեթե արան ավելացնենք հետագայում Լենինականում (կլիմ «Շիրակ», ապա «Հոկտեմբեր»), Ղարախիլայայում, Վարաբուսայանում, Դիլիջանում, Բայազետում յե՛վ այլ հաղափներում բացված կլիմ-թատրոնները, ապա պարզ կլինի, վոր դեռ 1926 թվին Հայկլիմոն արդեն բավական պատկանելի հիմնարկություն էր, վորն որ-որի ծավալվելով, իր տասնամյակին հանդես է գալիս զգալի ակտիվով, յերկրի կլիմոէկոլոգիան բնագավառում: Բավական է այստեղ հիշատակել, վոր 1933 թվին Հայկլիմոն ուներ 13 հաղաճային սիպի, 17 գյուղական-ստացիոնար յե՛վ 38 Երչիկ կլիմոներ— ընդամենը 68 կես, վորոնց թիվը 34 թվի ընթացքում հասցվում է 115-ի: Յեթե արան ավելացնենք մի քանի տասնյակ ակումբային կլիմոները, դպրոցական, հանգրսի տների յե՛վ այլ կլիմ-արանները, ապա պարզ կլինի, վոր կլիմոն իրոք դարձել է մեզ մոտ մաստաների սեփականություն: Բացի 1927 թվին Լենինականում կառուցված հասուկ կլիմ-շեմից, հիսք է դրված յե՛վ արագ առաջ է գնում Յերեվանում 1500 հոգու տարողություն ունեցող յե՛վ Ալլահվերդում (500 հոգու համար) նոր կլիմ-թատրոնների շեմները, իսկ մինչև՛ 2-րդ հնգամյակի վերջը կառուցվելու յեն կլիմ-շեմներ Կիրովականում, Սեփանավանում, Ղամաղվում, Վարպատում, Սարգարբատում, Ղափանում յե՛վ բազմաթիվ այլ վայրերում: Ավելի արագ տնայով է ընթանում գյուղի կլիմոէկոլոգիան: Այնպիսի խեղճ գյուղեր, ինչպիսիք են Ռզուլկարը, Ռեականը, Վարանցովկան, Վեղիբասարը, Դյոզագարան, Ալիբուչակը, Ապարանը, Աեսարակը, Բայանդուրը, Արվան, Փաշալուն յե՛վ այլն ունեն իրենց մեծական կլիմոները, իսկ բոլոր մեծնա-տրակտորային կայաններն ու խորհրդատրոններն ունեն անհրաժեշտ քանակով Երչիկ կլիմոներ, վորոնց միջոցով սպասարկվում են Հայաստանի բոլոր գյուղերը, անգամ ամենանեաւոր վայրերը:

Տաս տարվա ընթացքում կլիմոէկոլոգիայի բնագավառում յե՛վ յերկիրը դարձել է անմահացելի: Առաջիկա տարիների ընթացքում յուրաքանչյուր խեղճ գյուղ սպանովված կլիմի իր մեծական կլիմոյով, իսկ Երչիկների միջոցով հնարավորություն կլինի ընդգրկելու նայել վոքր գյուղերը՝ սպով ամառական ժոչ պակաս, քան 5 կլիմո սեփա: Ներկայումս Հայաստանում գործում են 3 հնչյուն կլիմ-թատրոններ, իսկ 34 յե՛վ 35 թ. թ. ընթացքում դրանց թիվը հասցվում է 18-ի:

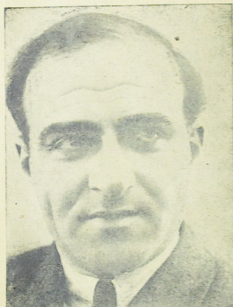
Կլիմոէկոլոգիան գործին զուգահեռ կերպով հիսք է դրվել յե՛վ զարգացել է նայել կլիմ-արդյունաբերությունը, կլիմ-ճիւղների արտադրությունը:

Փողոթ. դերասանուհի. ՀԱՍՄԻԿ

չկանցրին Հայկինոյի ղեկավարության յեռանդը: Դեռ յեվս 1924 թվին կառուցվեց կինո-լաբորատորիան յեվ լուսյա քննարկեց Հայկինոյի առաջին ժիլմը — Վորհերդային Հայաստան-ը 6 մասից, վորք մեծ հաջողությամբ ցուցադրվեց վոչ միայն Հայաստանում ու Անգլիոյվկասում, այլ յեվ Պարսկաստանում, Ֆրանսիայում յեվ Ամերիկայում: Աստիճանաբար սկսեցին պատրաստվել սեյսիկական կարեր, իսկ

Վաս. դեր. Հ. ՆԵՐՍԻՍՅԱՆ

Ասխատանքի այս բնագավառի հետ ավելի մանրամասն ծանոթացնելը կարծում ենք, վոր մեր պարսկահանությունն է, ուսի յեվ այդ խնդրի լուսաբանությանն ենք անցնում:

ՍՏԵՂՆՎԵՑ ՅԵՎ ԿԻՆՈ ԼԱԲՈՐԱՏՈՐԻԱ ԵՎ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ԿԻՆՈ

Սեփական կինո-արտադրության սեղծումը (ժիլմերի արտադրություն) կապված էր կինո-գործարանի կառուցման, սեյսիկական սարավորում յեվ ապարասուրս ձեռք բերելու յեվ կինո-մասնագետների կազմը սեղծելու հետ: Այս խնդիրների լուծումն պահանջում է յին ավելի մեծ դժվարությունների հաղթահարել, վորոք սակայն կարող էինք յեռանալ: Դեռ յեվս 1924 թվին կառուցվեց կինո-լաբորատորիան յեվ լուսյա քննարկեց Հայկինոյի առաջին ժիլմը — Վորհերդային Հայաստան-ը 6 մասից, վորք մեծ հաջողությամբ ցուցադրվեց վոչ միայն Հայաստանում ու Անգլիոյվկասում, այլ յեվ Պարսկաստանում, Ֆրանսիայում յեվ Ամերիկայում: Աստիճանաբար սկսեցին պատրաստվել սեյսիկական կարեր, իսկ 1925 թվին կոնկրետ միջոցառումներ ձեռնարկվեցին գեղարվեստական ժիլմերի արտադրության ուղղությամբ: Չունենալով սեյսիկական բազա (կինո-ասելյե իր սարավորումով), հարցի լուծումը հնարավոր համարվեց համասեղ արտադրություն ունենալու գծով: Վրաստանի Պեկինոյի հետ համաձայնություն կնքվեց նրանց սեյսիկական բազան սցագործելու մասին, կազմվեց սցենարի արտադրության ճեղքի վեպի, սցագործվեցին Պեկական բաստրոնի դերասաններ Հովհ. Աբելյանը, Հասմիկը, Հ. Ներսիսյանը, Ռ. Մայսուրյանը, Ն. Մանուչարյանը, Հ. Խաչանյանը, Ա. Ավեսիսյանը յեվ ուրիշները, հրաժիրվեց վորպես սեյսիստր Հ. Բեկնազարյանը ու արդեն 26 թվի սկզբին վոչ

Խորհրդային Միության ամենա-
 լայն մասսաները մեծ բավակա-
 նությունը հնարավորություն ու-
 նեցան դիտելու Հայկինոյի անդ-
 բանիկ գեղարվեստական ճիւղը —
 «Նամուսը»: 1927 թվից սկսվեց կառուց-
 վել կինո-ասեղյեն, արսասմանից ձեռք
 բերվեց անհրաժեշտ սարավորում, արդեն
 ստեղծվել էլին կադրեր, ու 1928 թվից
 սկսած Հայկինոն վեր է ածվել լուրջ ար-
 տագրական ձեռնարկության: Մինչ այդ
 1926 յեվ 27 թվականներին ընթաց-
 քում արտադրվեցին մի քանի գե-
 ղարվեստական ճիւղեր («Չարե», «Շոր
 յեվ Շորեոր», «Չար վոգի», «Գուլը»),
 սպա 28 թվին — «Հինգը խնձորին», «16-րդը»,
 «Չամալլու», «Տունը հրաբուխի վրա», «Հա-
 շիմ», 1929 թվին — «Ազգանեանը ջրվեժի
 մոտ», «Անուտ», «Սագ Փուտ», «Առաջին հառազայքներ», 1930 յեվ 31 թվերին —
 «Յեղիք նախին», «Կիկու», «Միտ պասրաս», «Կիմը ներբազան», «Մեխախկալան
 դիպումսներ», «Քրդեր-Յեզդիներ», «Լույս յեվ սզվերներ», «Գողը», «Մի դեպք Ան
 Լուի հաղախում», 1932-33 թվերին — «Յեղիմ գիւղեր», «Անրանը», «Հարույ», «Գի-
 նու», իսկ 1934 թվին ձեռնարկվել
 է առաջին խոսող յեվ հնչյուն ճիւ-
 ղի — «Պեպո»-յի արտադրությունը:
 Ընդամենը 10 սարվա ընթացքում Հայկինոն
 արտադրել է 28 գեղարվեստական ճիւղ
 1.700.000 ռ. արժողությամբ: Բացի
 գեղարվեստական ճիւղերից նույն ժամանա-
 կաբայանում արտադրվել են ագիտացիոն-
 պրոպագանդիստական ճիւղեր՝ թվով
 37 հաս 580.000 ռ. արժողությամբ.
 («Կուշի», «Բամբակ», «Արեժի զավակ», «Լեռ-
 ներում յեվ ձորերում», «Կոյսնեսական զա-
 բուն», «Տարիսական Հայասան», «Ավտո-
 դոր», «Այդ լին», «Յեր ծաղկում են այգի-
 ները», «Բազմամիլիոն կոմունարը», «Հայաս-
 սանն այտը», «Պարսկաված վիշապներ»,
 «Անասնաբուծություն», «Տրանսպորտն Ան-
 դրկովկասում», «Սեվան», յեվ այլն), գիտա-
 ստամանական ճիւղեր թվով 6 —
 45.000 ռ. արժողությամբ՝ յեվ 80

Վաս. դեր. Ն. ՄԱՆՈՒՉԱԲԵՆՆԵ

Վաս. դեր. Ս. ԱՎԵՏԻՍԻԱՆ

Պր. Տ. ՄԱՄՈՆՏՅԱՆ

համար խոնդիկա 150.000 ռ. արժու-
ղությամբ նվիրված Խորհրդային
Հայաստանի շինարարության սար-
քեր բնագավառներին: Ահավասիկ
Ֆիլմերի այն պատար, վորով Հայկինոն
դիմագրել է իր գործունեության սասնամ-
յակը: Այս աշխատանքներին զուգահեռ
ստեղծվել են նայել վորակյալ ստեղծագոր-
ծող յե՛վ սեխնիկական կազմեր, վորոնց մա-
սին կխոսվի առանձին, իսկ այժմ անհրա-
մեծ են համարում մի ընդհանուր ակ-
նարհ նե՛սել Հայկինոյի արտադրած Ֆիլմերի
յե՛վ նրանց անցած ուղու վրա, առանձ-
նացնելով յուրամանյուր հիմնական ստեղ-
ծագործող ուժի բնութագիրը, վորից ըն-
քերցողը կոնկրետ պահերացում կունենա
նրանց մասին:

**ԲԱՐԿ ՅԵՎ ԳԺՎԱՐԻՆ ՍՏԵՂԾԱԳՈՐԾԱԿԱՆ
ՃԱՆԱՊԱՐՀ Ե ԱՆՑԵԼ ՀԱՅԿԻՆՈՆ**

Կինո-արդյունաբերության անցած հանապարհը դա նրա արտադրանքն է,

նրա ցուցադրած Ֆիլմերը: Պարզ է, վոր
սարքեր սեսակի Ֆիլմերի մեջ բնորոշ հան-
դիսանում են գեղարվեստական Ֆիլմերը:
Մոտ 28-ի հասնող այդ գեղարվեստական
Ֆիլմերի վերլուծությունն է, վոր հնարավոր-
ություն կսա մեզ գաղափար կազմելու
ստեղծագործական այն հանապարհի մա-
սին, վոր անցել է Հայկինոն իր գոյության
առաջին սասնամյակում:

Վաս. Գր. Հ. ԿԱՐԿԻՆ

Հայկինոյի արտադրած գեղարվեստական
Ֆիլմերն ըստ իրենց բովանդակության, ըստ
բնութակալի կարելի յե բաժանել յերեք
հիմնական կարգի, յերեք սեսակի, վորոնք,
վորիկ բացառությամբ, հաջորդում են
իրար նայել ժամանակագրական կարգով,
յե՛վ այդ իմաստով՝ հանդիսանում են նայել
անցած ուղիի յերեք սարքեր եսապներ:

Առաջին սեսակի Ֆիլմերն են՝ «Նամուս»
ըստ Շիրվանզադեյի (Ռեժ. Հ. Բեկնազար

յան), «Զարե» ըստ Լազրյի (ոեմ. շ. Բեկնազարյան), «Շոր յեմ Շորե» ըստ Բագրատունու (ոեմ. շ. Բեկնազարյան), «Չար Վոզի» ըստ Շիրվանգաղեյի (ոեմ. Պ. Բարխուդարյան), «Անու» ըստ շ. Թումանյանի (ոեմ. Ի Պերեսխանի) «Գիֆո» ըստ շ. Թումանյանի (ոեմ. Ա. Մաքսիբոյան), «Պեպո» ըստ Գ. Մունդուկյանի (ոեմ. շ. Բեկնազարյան): Այս ժիլմերն անցյալի կենցաղային յերեմույթները դրսեվորոյ ժիլմեր են:

Յերկորոյ սեսակի ժիլմերն են — «Վուլք» ըստ Մ. Մանվելյանի (ոեմ. Ա. Յայովիյ), «Պատու» (ոեմ. շ. Բեկնազարյան), «Տասնրվեցերորդը» (ոեմ. Պ. Բարխուդարյան), «Տունը հրաբուխի վրա» (ոեմ. շ. Բեկնազարյան), «Զամալու» (ոեմ. Ի Պերեսխանի), «Հաբլ» (ոեմ. Աս. Մանուկյան), «Ազգանականը ցրվեմի մոտ» (ոեմ. Պ. Բարխուդարյան), «Կիկոս» (ոեմ. Պ. Բարխուդարյան), «Մեխսիկական դիպրոմասներ» (ոեմ. Ա. Մաքսիբոյան յեմ Լ. Քալանթար) յեմ «Յերկու գիւեր» (ոեմ. Պ. Բարխուդարյան): Այս ժիլմերը մեր յեմ հարեվան յերկրների հեղափոխական անցյալը, պայտարը դրսեվորոյ ժիլմեր են:

Յերկորոյ սեսակի ժիլմեր են — «Հինգը խնձորին» (ոեմ. Պ. Բարխուդարյան), «Յերկիր նաբի» (ոեմ. շ. Բեկնազարյան) «Քրդեր-Յեզդիդներ» (ոեմ. Ա. Մաքսիբոյան), «Գողը» (ոեմ. Ռոդենկորժ), «Մի դեպք Անն Լուի Բաղամու» (ոեմ. Վերներ), «Լույս յեմ սովերներ» (ոեմ. Ի Պերեսխանի), «Անրանը» (ոեմ. Ի Պերեսխանի) յեմ «Հարու» (ոեմ. Արմանո): Այս ժիլմերն արդիական քեմասիկա պարունակող նկարներ են:

Պե՛տ է առանձին հիշատակել նայել 4-րդ սեսակի ժիլմերը — մանկական ժիլմերը — «Առային նառագայքներ» (ոեմ. Ա. Գանիեյան), «Կիմը հերթապան» (ոեմ. Ա. Մաքսիբոյան) յեմ «Միտս պասրաս» (ոեմ. Ա. Մաքսիբոյան յեմ Լ. Քալանթար):

ԿԼԱՍԻԿՆԵՐԸ ԵԿՐԱՆԻ ՎՐԱ

Հայկիմոն իր աշխատանքներն սկսեց այսպես կոչված կենցաղային ժիլմերից: Յեմ մեզ քվում է, վոր դա նիւս ուղի յ

Պե. Մ. ԳՐԱՐՅԱՆ

Վաս. դե. Մ. ՋԱՆՆԻ

Չոգոզը, սեր. ԳՐ. ԱՎԵՏԻՍՅԱՆ

Գեր. Տ. ԱՅՎԱԶԻՅԱՆ

Գեր. Վ. ՎԱՐԳԻՆԵՍԿԻ

յնդէ: Չունենալով փորձված սցենարիսներ յեզ արժմեսական սցենարիսներ, մանավանդ. վոր արդ ժամանակներն արդիական գրականությունը դեռ չէր սզել այնպիսի բարձրորակ գործեր, վորոնք նկարահանման համար պիտանի լինեյին, գործարանն իրեն նպասակ էր դրել ոգսագործել մեր կլասիկ յերկերը, ցույց տալ նախանդամական երջանի կենցաղը. նիստ ու կացը, պայքաբն ու հաղթանակը կամ պարտությունը: Յեզ «կենցաղային» այդ ժիլմերը վոյ միայն առաջին երջանում, այլ յեզ հետագայում տեղ են գտել Հայկիկոյի քննասիկայում նեղափոխական անցյալը բրեզվորող կամ արդիական քննասիկա շուտափող ժիլմերի կողքին: Մեր անցյալի ժառանգության դեմնկրասական սարերն այդպիսի նկարներ հանելու հրամայական պահանջ են դնում Հայկիկոյի առաջ յեզ յերբեք չպետք է հրաժարվել կլասիկների վերաբարությունից: Ի վերջո՝ կինոն վորպես առնամատասայական սովետս՝ լավագույն ձեովով հնարավորություն կտա ծանոթացնելու մեր նոր սերունդը նախանդամական երջանում իրար նակագրող դասակարգերի ներքին պայքարին, կենցաղին, էյությունը, գրեզվորելով նրանց դեմնկրասական սարերը:

Ի՞նչ նեղիկաններ են գրավել գլխավորապես Հայկիկոյի ուշագործությունը. — Շիրվանգաղե յեզ Հովն. Քումանյան: Յեզ դա հասկանալի յե: Վ՞որ հայ նեղիկանին է, վոր ավելի վառ յեզ հարազատ յունեռով է սզել անցյալ դարի հայկական բուրժուազիայի կամ մանր-բուրժուազիայի հոգեբանությունն ու աշխարհայացքը, բան այդ արել է ժողովրդական գրող Շիրվանգաղեն, կամ այն վոր հայ նեղիկանին է, վոր ավելի հարազատ յեզ նուրբ գույներով է նկարագրել 80 — 90-ական թվականների հայ գյուղը, առեկտրա-արդյունաբերական կապիտալի թալանչիական, ֆայքայիչ էյությունը, բան այդ արել է Հ.

Քումանյանը: Սակայն բաժական չե՛ր միայն նեղիմանկն ընճե՛լ, պե՛տ էր նայե՛վ կոնկրետ ձևով նրա այս կամ այն լերկն ընճե՛լ: Հայկիմոն ընճե՛լ է այս լերկու նեղիմակների դրամատիկ լավագույն պլոտն ունեցող լերկերը՝ Շիրվանզադեյի «Նամուս»-ն ու «Չար վոգի»-ն յե՛վ Քումանյանի «Գիփոս»-ը յե՛վ «Անուտ»-ը:

«Նամուս» կի՛նո Ֆիլմը սալիս է անցյալ դարի գաժառական մի քաղաքի բնակիչների նիստ ու կացը, սոփոքաբյուրները յե՛վ նամուտի (պասվի) մասին նրանց ունեցած հասկացողությունը, վորին գո՛ն են զնում մի սիրահարված գույց — Սեյրանն ու Սուսանը: Ի վերջո՝ Ֆիլմի բոլոր գործող անձի՛ք նույն «Նամուս» հասկացողության գերեն են — յե՛վ խոսաբարո Բարխուդարը յե՛վ կենտուրախ Հայրապետը, յե՛վ իգիթ Խուսամբը, յե՛վ հե՛զ ու համեստ Սուսանը, յե՛վ հուսալված սիրահար Սեյրանը: Նամուտի հասկացողության մեջ խնկված այս ներոտներն են, վոր հնարավորություն են սալիս Ֆիլմի միջոցով ցույց սալ սվյալ հասարակության բարձիչ ուժերը:

«Չար վոգի» Ֆիլմի միջոցով ցույց է արվում բարբարոս վերաբերմունքը դեպի ցավազար Սունան, նրա կրած անվերջ սանջանկներն ու վիրավորանքները նենգամիտ յե՛վ չար Ջավահիրից յե՛վ «ոջախի» պասվին նախանձախնդիր Բարսիբոս Ջառնիբանից, վորը յե՛վ Խուրուս մեջ խեղդում է «Չար վոգով» բռնված Սունային, վորի միակ պաշտպանն է Գիժ Դանելը: Այս Ֆիլմը սալիս է 80-ական թվականների վաճառականի ընտանիքն իր ամբողջ նիստ ու կացով յե՛վ հասկացողություններով:

«Գիփոս»-ը մի նոր վարագույր է բացում անցյալ դարի 90-ական թվականների կյանքից, ուր մենք ականատես ենք լինում Բայբազովոյի շինականի, Համբոյի ընտանիքի, յերեցվորականի, կուլակի յե՛վ էյոսվի ձեռնից կրած ստապաններին յե՛վ մյուս կողմից

Կ. Ա. ԽԱՇԱԿՅԱՆ

Ուլբուստ ԽՈՎՈՑ ԿԵ՛՛՛ՆԱԶԱՐԿՅԱՆ

ՏԵՄՈՒ ԽԱՐԱԶՅԱՆ
(Հայկիմոյի յերկարամյա աշխատող)

Կար Ե ա մ ու ա Յիվից

Չարե-ն յեվ Շոր ու Շօրեռ-ը: Չարե-ում սրժած է ֆրական գյաղն իր գրեթե եսնագրաճիկ կենցաղով, կնոջ մասին յեղած հասկացողությունը, Քեմառ բեկի կամայականություններ գեղեցիկ Չարեյի նկատմամբ, վերջինիս սերը դեպի հովիվը, Սայդոն յեվ նրանց այնքան մեծ դժվարությամբ ձեռք բերված յեջանկությունը Ալագչազի գեղատեսիլ լանջերում: Իսկ Շոր յեվ Շօրեռ-ը ուրախ մի կամեղիս յե, վառեղ ստող ծիծաղը կառուցված է հերոսների (Աւսարակցի գյուղացիներ) Շորի յեվ Շօրեռի ու նրանց համագյուղացիների գինեմոլության յեվ սնոսիապաւստրյան վրա:

Անավաստի կենցաղային ճիւղերի շատ համառոտ բովանդակությունը: Քվում

Կար Ե ա մ ու ա Յիվից

նրա 12 սարեկան Գիւրի չարչարաններին ու մանկանր Քիւլիսում (բազազ Արեւմի յեվ նրա կնոջ Նասոյի ձեռնից):

Գարով «Անուտ»-ին, այստեղ գունեղ յեվ ֆուրերգու ձեւով սրվում է Լոռվա գյաղն իր սցիպական հարաբերություններով յեվ այդ ճանի վրա Սարոյի դժբախտ սերը դեպի Անուտը յեվ յերկուսի կործանումը սղաքի պատհառով:

Այս կարգի ճիւղերին են պատկանում նայել

է թե այդ նույն բովանդակությունը կարող էր ունենալ նա յեվ բուրժուական կինեմատոգրաճիան: Ապա ի՞նչն է հասկանալիս, վոր պոլիտիկական արժեքի կնիքն է դնում վերոհիշյալ ճիւղերի վրա, դարձնում է նրանց խորհրդային կինոարտադրանք: Այդ հասկանալիս է մոտեցումն է, հեղինակ — ռեժիսորի

վերաբերմունքը դեպի առանձին պետությունները, դեպքերը, նիսու կացը սովորությունները: Թե՛ ռեժիսյոր Բեկնազարյանը չե՛վ թե՛ Բարխուդարյանը խորհրդային դիտողի հասկացողությունների սեսանկունով են մոտեցել իրենց նյութին, նրանք քննադատաբար են վերաբերվել դեպի դեպքերն ու դեմքերը, նրանք «որչե՛կսփոփոհեն» չեն նկարագրում կենցաղը, այո՞մեյի զարգացումը, այլ ցույց են տալիս իրենց վերաբերմունքը չե՛վ դրանով իսկ հանդիսասեաներին մոբիլիզացիայի չեն յենարկում անցյալի այդ մանր-բուրժուական կենցաղի մնացորդները մեր առաջայում չե՛վ իսպառ վերացնելու: Ահա թե ինչումն է այս կարգի ճիվմերի «այժմեականությունը», ահա թե ինչու էրանք այնքան դրական դեր են կատարում չե՛վ այնքան լայն ընդունելություն են գտել ժող միայն Հայաստանի, այլ չե՛վ ժողջ խՍՀՄ-ի ու արևմտամասնի աշխատավորական լայն զանգվածներում չե՛վ արդեն 7—9 տարի չե, վոր անընդհատ, անընդհատ մի քանի անգամ տեղ են գտնում մեր եկրաններում: Թ՛վում է մեզ, վոր հետագա շարիներում չե՛վ Հայկինոն պե՛տ է տեղ տա կրտսիկների նկարահանմանը, հա՛ւրի առնելով վերոհիշյալ նկարների վորձն ու հաջողությունները:

Պահեստում Հայկինոն դեռե՛վա ունի Շիրվանզադեյի «Բառա»-ը, Պոպոյանի «Հացի խնդիր»-ը չե՛վ վերջապես մեր եպուսը — «Մասունցի Դավիթ»-ը, վորոնք վաղ թե ու է կտտեն մեր եկրաններից:

Այս կարգի ճիվմերի մեջ իրենց խոսքը գեղարվեստական արժա-

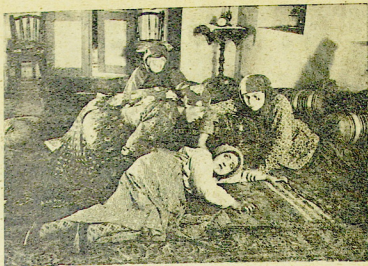

Կարգ Եւանուս Զիվմից

Կարգ Զար վոգի Զիվմից

Կտոր Զ ա ռ վ ո գ ի Ֆիլմից

վագույն ձեռքով սալ անցյալ դարի Շամախին իր հասկացողություններով, նիստ ու կացով: Չնայած այդ օրջանի Հայկիևոյի ցածր սեխնիկային ժիլմում համոզիչ կերպով սրված է յեբիբաւածը, դերակասարներն առաջին անգամ կանգնելով ապարտաի ստաջ — այնուամենայնիվ, շնորհիվ ռեժիսորի հմուտ դեկորատիվային, սվել են բնական ու հաջող խաղ: Առանձնապես պիտի նիբասակել ժիլմի մոտիվներն ու զուգահեռ գործողությունը, վարը միտք լարված է պահում հանդիսասեսին, նրա վրա եմոցիոնալ ուժեղ ներգործում անկերով: ժիլմի կենցաղային մասերը (սգրուկով բժեկերը, տեր-ժողիկյան դպրոցը, հարսանիքը, բամբասանքը յեվ այլն) սրված են խոտոր վարպետայնամբ, յեվ վոր ամենագլխավորն է, պարզ յեբեվում է ռեժիսորի վերաբերմունքը դեպի նկարագրվող դեպքերը: Դիտողը մերք վերոզվում է, մերք հուզվում, մերք ծաղրում: Ֆիլմը համագիչ է, նա կազմակերպում է դիտողին, նա ստիպում է նրան նայել իր չորս կողմը յեվ պայտաել այդ կենցաղի մնացորդների դեմ: Այդ ժիլմը հենց առաջին իսկ ռովանից Հայկիևոյին դասեց Միուրյան լուրջ կինոկազմակերպությունների շարք յեվ ապահովեց նրա նեսագա զարգացումը: Չենկ կարող այտաել չնիբասակել նայեվ այն հանգամանքը, վոր «Նամուս»-ի հաջողությունամբ մենկ պարտական ենկ նայեվ ժողովրդական գրող Շիրվանզադեյին, վորի բեղմնավոր յեվ տաղանդավոր գրիչը սվել է դրամատիկ այն ուժեղ յեվ նա

նիկներով առանձնապես պիտ է բնոգծվեն «Նամուս»-ը, «Զարե»-ն, «Զարվոցի»-ն յեվ «Գլխոր»-ը: «Նամուս»-ը յինկելով Հայկիևոյի անդամների գեղարվեստական ժիլմը, միևնչեվ ռու էլ ցուցադրվում է վոյց Միուրյան եկրաններում: Խորհրդային մամուլը ժամանակին բարձր գնահատեց այդ ժիլմը: Վասակավոր ռեժիսոր Հ. Բեկնագարյանն այդ նկարով կարողացել է լա-

Կտոր Զ ա ռ վ ո գ ի Ֆիլմից

բազաս սյուժեն, վորք նույն պիսի սաղանդով եկրանի զացիալի յե յե նրար կել ուեժ. Բեկնազարյանը: Շիրվանզադե, Բեկնազարյան յե՛վ դերասաններ Է. Արեւյան, Համիկ, Ներսիսյան, Մայսուրյան, Ավետիսյան, Խաչանյան, Ս. Մկրտչյան, Շահուբաջյան, Մանուչարյան յե՛վ ուրիշներ — ուժերի ալս ներդաւնակ յե՛վ շնորհալի աւխասանի արդունքն «Նամուս»-ը: «Նամուս»-ը իրոք հանդիսացավ Հայկիւնոյի նամուսը-պատիւը յե՛վ դեռ յեկար սարիներ կընա վորդես նա լավագոյն ճիւղը:

Այլ բովանդակութուն, այլ մարդկային նյութ ունի «Զարե»-ն: Բեղերի կենցաղին լավ ծահոր Լազան տրամադրեց Հայկիւնոյին իր անխիղ պատմը-վածքը հրդուհի Զարեյի դժբախտ սիրտնային, վորք Է. Բեկնազարյանը վարպետներն վերածնց սցենարի, նա-

Կար Խաչ-Փառ Յիւնից

Կար Խաչ-Փառ Յիւնից

Կար ճոր յով Շարուր Ֆիլմից

Կար ճոր յով Շարուր Ֆիլմից

խապես ուսումնասիրելով թե գրականությունը յե՞վ թե Ալազյազի փեշեքին բնակվող քրդերի կենցաղը: Ինքնին հետաքրքիր յե՞վ լայն դիտողի համար նորություն ներկայացնող կենցաղը՝ այդ կյանքին անխազեկ ու ժխտորին հետաքրքյամբ կարող եր գցել եկզոսիկայի ուղին, սակայն Բեկնազարյանը խուսափել է այդ վսանգից: Նրա «Ջարե»-ն անցիալական հարագասյեր է: Այսեղ մենք տեսնում ենք քափառական փուրջ-յեզիզների մեջ յեղած դասակարգային շեղումները, բեկի յե՞վ շեյխի գործարհները գարական կառավարության չինովնիկների հետ, չափառության կրկնակի շահագործումը բեկերի յե՞վ ցարիզի կողմից, այն պայմարի ստղմնավորումը, վորի զարգացումը պե՞տ է անխուսափելիորեն հանգեր չափառության հաղթանակին Հոկտեմբերի որերին: Գլխավոր դերակատարների (Տենազի-Քաղեփոյան, Գարագաե, Ներսիսյան, Մանուչարյան, Ավետիսյան, Խաչանյան, Մանվելյան, Մարտիրոսյան, Ամիրբեկյան յե՞վ այլն) հա-

չող խաղն ավելի յեր
ամբողջովում մասսա-
յական սեռաբանների
մասնակցող էուրդ աե-
լասափորոքյան բնա-
կան խաղով: Հայցնի յե,
վոր մտնած դեմքով Ջա-
րեյին եթ վրա նսեց-
րած ժամանակ գյուղում
անարգանքի մասնելու
սեռաբանում, յեղել են
պառավ քրոնիներ վո-
րոն չիմանալով, վոր դա
ճիլմ է, յեվ ընդունելով
այն վորպես իրականու-
թյուն, բոսել յեվ մոտել
են դերասանունուն ան-

գամ սպառնալով յեղունգներով չանգուսել նա դեմք: Յերե սրան ավելաց-
նենք նայել Ալազյազի գեղասեսիլ սեռաբանների վարպետութամբ կասարված
լուսանկարումները, հետաքրքիր կերպով զարգացող պլոմեն, բարձրորակ դերակա-
ստումը յեվ հմուտ ռեժիսյորական աշխատանքը, ապա պարզ կլինի «Ջարե»-յի
ունեցած հաջողությունը յեվ այն, թե ինչու սեղծվեց «Ջարեյի յեվ Սայրայի»
սիրո յեվ պայտաի յերգը, ինչու նա այնքան լայն համրավ սացավ մե աե-
լասափորոքյան մեջ: Սրան պիտի ավելացնել նայել Միության գիտական հիմ-
նարկների յեվ ուժերի սված գնահատականը «Ջարե»-ին, վորպես մի ճիլմի, վորն
ամենայն հարագասու-
թյամբ յեվ հետոթյամբ
սալիս է քրոնի կենցաղը,
սովորութները, պատեա-
մունքը, նիս ու կացը:

«Ջարե» յեվ «Նամուս»
ճիլմերով վաս. ռեժ.
Հ. Բեկնագարյանը
Խորհրդային Հայաստանի
կինեմատոգրաֆիայի ու-
ղիս հարթեց յեվ դասեց
Հայկինոն ԽՍՀՄ առա-
ջավոր կինո կազմակեր-
պությունների շարքը:

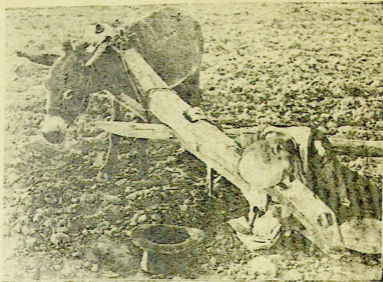
Շիրվանգաղեյի «Ջար
վոզի» վեպի նկարահա-
նումը հաջող կերպով

Կադր Ջարե Ֆիլմից

Կադր Ջարե Ֆիլմից

Կողբ Յեւկիւր Նաիրի Ֆիլմից

յե՛կ նրանց լարած վորոզայրների հանդեպ անգոր Կարապետն ու Մուրադը: Այս խմբին հակադրվում են հեզահամբույշ Սոնան, նրա չորհաւ մայրը յե՛կ Գիծ Դաննիւր: Ֆիլմում հարազատ գույներով սրված է ուխտագնացութունը. հյութալի գույներով սրված են ուխտավորների կեր ու խումբ, մասաղ մորթելու շահագիսական միտումները, «սրբի նրաւներ» բողի սակ քազնված խաբեբայութունը,

Կողբ Մի գեղեցիկ Սեւեւոսի Բաղախում Ֆիլմից

կասարել է ուժ. Պ. Բարխուդարյանը: Ֆիլմի հեղինակին հաջողվել է սալ վահառահանի ընտանիքն իր ֆաղկենական պահպանողական հասկացողութուններով ու սովորութիւններով: Հանդիսաստի առաջ պատկերանում է նահապետական սովորութիւնների հլու պատշապան Ջառնիւհանը, չար յե՛կ նենգամիտ Ջավահիրը, նրանց մութ ֆայրերի գոհ՝ ցավազար Սոնան

լաւախաղացը յե՛կ այս բոլորի հետ միասին նայել հարսնասեր (Սոնային ընտրելը): Այդ շրջանում դեռ յե՛կ յերիսասարդ ռեժիսոր Բարխուդարյանն ապացուցեց, վոր հանձնին իրեն Հայկիմոն ձեռք է բերել պիտանի ուժ իր աշխատանքների հետագա ծավալման համար: Ակներե՛կ է, վոր ռեժիսորին խոնոր չափով ոգնել է դերակասարների քաճորակ խաղը: Առանձնապես պիտի հիշա-

սակել դեր. Ն. Մանու-
չարյանին (Չառնիբան),
փաս. դեր. Համիկին
(Սոնայի մայրը), դեր.
Գեյրվանուն (Գիմ Գա-
նեղ), դեր. Արուս Պապ-
յանին (Չավանի) յեվ
ուրիշները՝ «Չար վոզի»-ն
ուժեղ եմոցիոնալ ներ-
գործություն է քաղում
հանդիսասեսի վրա՝ հաս-
կապես Սոնայի ընկնա-
վորության յեվ փուրսու
մեջ նրան խեղդելու սե-
սարանները: Առանձնա-
պես հաջող են ուխա-
զնացության մասայա-
կան սեսարանները, ուր

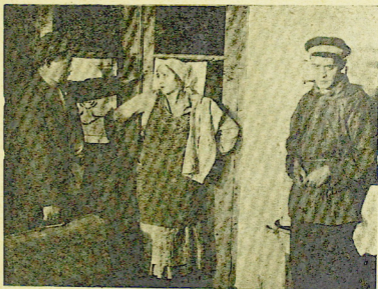

Կար Տասնվեցերորդ Ֆիլմը

յեվ յերեվում է ռեժիսորի հմուտ ձեռքը: «Չար վոզի»-ն մեծ հաջողություն գտավ լայնածավալ իՍՏՄ-ում. այս 8 օրվա ընթացքում, լավ ընդունելության արժանացավ նաեւ յարժանանում (հասկապես Ամերիկայում):

Գեյցադային այս Ֆիլմերի բարձրում իր արժանի տեղն ունի նաեւ յ«Գիբոր»-ը, ըստ Հ. Թումանյանի համանուն պատմամփի՝ արձայրված ավելի ուշ Երջանում (1933 թվին): «Գիբոր» ի

արձայրությանը ձեռ-
նարկելիս, Հայկիուն նը-
պասակ է ունեցել ցույց
սալ անցյալ դարի 90-ա-
կան թվականների յերե-
խայի վիճակը յեվ դրա-
նով իսկ սիպել հան-
դիսասեսին համեմատել
այդ դրությունը մեր այ-
սարվա ծաղկափրիք յե-
րեխաների կենտուրախ
անման յեվ աշխա-
սանքի նեւ: Ֆիլմի բե-
մադրողն է ռեժիսոր
Ա. Մարտիրոսյանը, վրե
իւր այս նկարով լավա-
գույն ձեվով ապացու-
ցեց, թե ինչպես կարելի

Կար Տասնվեցերորդ Ֆիլմը

Պատր Զամալլուս Ֆիլմից

վողջ Անդրեովկասի լայն դիտողների կողմից: Այստեղ բավական է հիշատակել միայն, վոր Խ. Հայաստանի մոտ 1.000.000 բնակչությունից 4 ամսվա ընթացքում «Գիփոր» ձիվը դիտել է մոտ 120.000 հոգի. սա չհետևված հաջողություն է

Պատր Զամալլուս Ֆիլմից

յն ոգսագործել մեր կլասիկները յեվ կինեմատոգրաֆիայի միջոցներով մասսայականացնել այդ յերկերը: Նկարի հաջողության գլխավոր նախապայմանն այն է, վոր սցենարիստները (Մ. Գեվորգյան յեվ Ա. Մարտիրոսյան) յեվ ռեժիսորը հավասարիմ են մնացել թուամանյանին: Ա. Մարտիրոսյանը ձիվը նկարահանել է պարզությամբ, հուզիչ յեվ հարազատ գույներով յեվ կարողացել է դիտողների սրտեր պահել մեծական լարված վիճակում: Ֆիլմն ստաջացնում է վոչ միայն խղճահարուքյուն դեպի Գիփորի վիճակը, այլ յեվ աներություն դեպի այն հասարակակարգը, վոր փողոտում թե գյուղում ալերիչ դեր է խաղում աշխատավորական արեւերի նկատմամբ: Ռեժ. Մարտիրոսյանն այս նկարով ցույց սվեց իր խոճուր ունակությունները յեվ ճնարհալի աշխատանքը, վորով յեվ արժանի գնահատական ստացավ

վորեվե ձիվի համար: Կասկածից դուրս է, վոր ձիվի հաջողությունը պայմանավորված է նայել դերասանների անգուգական խաղով: Առանձնապես պիտի հիշատակել վաս. դեր. Հր. Ներսիսյանին (Համբո), վաս. դեր. Ավես Ավեսիսյանին (բազազ Արեւմ), վաս. դեր. Համիկին (դեղի), դեր. Մ. Ջրպետյանին (Նասո), յեվ Գիփորի դերակատար պիտներ Հակոբ Պողոսյանին, վորն իր սխանչելի խաղով արժանացավ մի արտ կինո կազմակերպությունների կողմից հասուկ հրավերի՝ մասնակցելու նոր ձիվերում:

«Գիփոր»-ը ամենայն իրավամբ համարվում է Հայկինոյի գեղարվեստական վերելի ցուցանիշը:

Վարպետի ամբողջացած լինի կատիկների եկեանիգացիայի առպարիզում Հայկինոյի կասարած աշխատանքը, անհրաժեշտ են համարում հիշատակել նայել այն ա-

խասանք, վորին ձեռնարկվել է 33 բժին: Գա Գ. Սունդուկյանի «Պեպո»-ն է, Հայկինոյի անդրանիկ հրնչյուն-խոսող Քիլմբ, վորը խոսանում է կլասիկների լավագույն եկրանիզացիայի օրինակ դառնալ վոզջ Խորհրդային Միության համար:

Կար Տունը հրաբուխի վրա Ֆիլմից

ԻՆՉՊԻՍԻՆ Ե ՄԵՐ ՀԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԱՆՑՑԱԼԸ

Յերկուրդ տնակի Քիլմերը — դա այսպես կոչված հեղափոխական անցյալը դրսևորող Քիլմերն են: Չեք կարող, իհարկե, Հայկինոն լիվ պատկերել մեք յերկրի աշխատավորության հեղափոխական անցյալը: Այդ հա պիտի կատարի առաջիկա տարիների ընթացում. սակայն, այն, ինչ արդեն արված է բեմադրված Քիլմերի միջոցով, այնու է վորոք պատկեր այդ անցյալի մասին: «Ղուլը», «Զամալում», «Սեվ բեվի տակ», «Կիկոս», «Մեխիկական դիպումասներ», «Յերկու զիւեր», «Հաւիմ» — անա այն նկարների շարքը, վորոնց բովանդակությունը կազմում են մեք փայտն պայտարի վորոք եչերը: Հայկինոն վոչ միայն Հայասանի, այլ յեվ հարեվան յերկրների հեղափոխական անցյալի դրսևորումով է զբաղվել: Այդ շարքին են պատկանում «Տունը հրաբուխի վրա», «16-րդ» յեվ «Ստափուլ» նկարները: Ահա այս 10 նկարներն են, վորոնց համառոտ վերլուծությունը անհրաժեշտ են համարում տալ:

«Ղուլը» նկարը բե-

Կար Տունը հրաբուխի վրա Ֆիլմից

մադրել է ուժ. Յերովին ըստ Միք. Ման-
վելյանի համանուն պատկերի: Ֆիլ-
մուն սոված է դաւենակցության թրապե-
սութեան անկումից հետո հաջորդած առա-
ջին ամիսները, թալանչի մատգերիսնե-
րի յետ բուժուագիայի փախուսը հաղ-
թանակած պրոֆեսարիսի առաջ: Սա-
կայն խորհակված մատգերիզի կար-
գերը թողնում են իրենց վորջերը, վո-
րոնցում դեռ շարունակում են իրենց
գոյությունը պոռնկությունը, արբեցո-
ղությունը, կրոնական ուփիումը յեղ հո-
գեվորականների խաբեբայությունը: Յեղ
անհանցյալի այդ արահների դեմ խոր-
հրդային իշխանության մղած պայքարն
էլ կազմում է «Ղուլ» նկարի բովանդա-
կությունը: Միլիցիան անապասանների
ռժանդակությունը կարողանում է վոչըն-
չացնել պոռնկության վորջերը, փրկել
այլատեսված սարերի վորոգայքն ընկած
առապասաններին ու, ապա, խորհրդա-
յին իշխանության ձեռք առած միջոցների
ճորհիվ, նախկին անապասանները
դառնում են զիսակից պրոֆեսարներ, նոր
հասարակություն կառուցող մարտիկներ:

Այս ճիւղում հասկապես պետք է ընդգը-
ծել վաստ. դեր-հի Համմիկի յեղ դեր-հի
Ն. Մանուչարյանի սաղանդավոր խաղը:
Կեր. Համմիկը Ղուլի դերում, նրա հու-
սախարության յեղ հուսալման մտնե-
նեում սայն է արտառչ յեղ ցնցող
կասարում կերեղով դժբախտ մոր լիվ
պասկերը: Իսկ դեր. Ն. Մանուչարյանը,
վորը կասարում է դաւենակցական Յե-
րեվանի սակամի ներկայացուցչի դերը,
վոր գրաղվում է անապասան դեռա-
հաս աղջիկների վանառով, ամենայն
վարպետությամբ դրսեվորում է այդ զրգ-
վելի կնոջ ամբողջական թրապը:

«Ղամալլու»-ն նվիրված է Լոռվա
նեղափոխական գյուղացիության ապըս-
ամբությանը—դաւենակների յեղ մենե-
վիկների դեմ 1920 թվին: Ֆիլմը նկարա-
հանել է ուժ. Պրեսիսիանին՝ հիմնվելով
ընկ. Արաւեստ Անտիսոցիալի ընդհասակյա

Կար Տուր Երաբուխի վրա Ֆիլմից

Կար Կիկոս Ֆիլմից

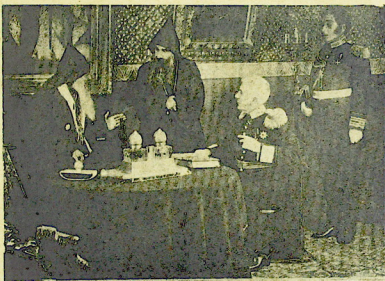
աշխատանքի մի եպի-
 գոդի վրա, Շահալուի
 յերկաթուղային կա-
 մուրջի պատկանու-
 րյան յեվ գուղացիու-
 րյան ապսամբու-
 րյան կազմակերպման
 շուրջը: Ֆիլմում մենք
 տեսնում ենք, թե ինչ-
 պես ներսին հաջող-
 վում է ձեվանալ կա-
 յուրանի բուժնի վա-
 րիչ յեվ մի Բանի
 ամուսնու համար չա-
 խասանքի միջոցով ա-
 զատել Շահալուի կա-
 րեվոր ստրանգիական
 յեվ տեսնական նա-
 նակությունն ունեցող կամուրջը պայքեցումք, վոր նախապատրաստում էին մե-
 ռեկիկները: Ռեժիսորը վառ գույներով նկարագրում է այսպես կոչված «չեզոք
 գոնայում» մեռեկիկների յեվ դառնակների կողմից կուսակազմի գյուղացիության
 շահագործումը, ապսամբության նախապատրաստումը Ալլահվերդու պրոնանս-
 ների բանվորների դեկավորությամբ, ապսամբության հաջող ընթացքը յեվ, վեր-
 ջապես, խորհրդանշումը: Առանձնապես նկարում ուշադրության արժանի յե դե-
 դե. Վ. Վարդանյա-
 նի, Կ. Կորալազիլու,
 Գարազաչի Կ. Կի-
 պիսևու յեվ Ժ. Կաժ-
 յանի հաջող խաղը:

Պե՛տ է ասել, վոր Քիլ-
 մը մե՛ծ հաջողությո՛ւն
 գտավ թե՛ Խորհրդային
 Միության մեջ յեվ թե՛
 արևատնտեսում:

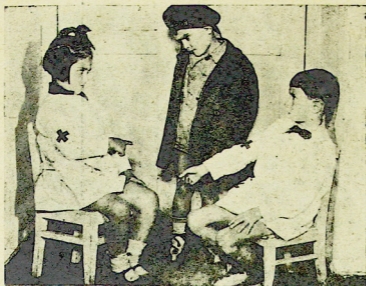
«Ս ե վ ր ե վ ի ս ա կ»
 նկարը հանված է
 ու՛ճ. Բարխուդարյանի
 կողմից ըստ Ա.Կսեյ Բա-
 կուցի սցենարիայի:
 Այս Քիլմի բովանդա-
 կությունը կազմում
 է նյութամանկ կեղևիչ

Կար Կիկոս Ֆիլմից

Կար Սեվրեվի սակ Ֆիլմից

Կար Կիմը հերթապան Ֆիլմից

դերը իրեն պատկանող հողերում բնակվող գյուղացիության նկատմամբ (և ուրիշ), գյուղացիության հեղափոխական բարձրագույնը պատերազմից հետո դաճակցության արջանում, յե՛վ ապա խորհրդայնացման որերին: Ֆիլմի ինտրիգը զարգանում է Ելմիսի սասնապ Ռոսոմ չքեկի սպանության խնդրի շուրջը: Գերակասարներից աչքի յեն ընկնում դեր. դեր. Հասմիլը, Գարագաթը, Բեբեն յե՛վ Ամիրադյանը: Ֆիլմում

լավագույն ձե՛վով ոգագործված են Լուվա գեղեցիկ ճեարանները, ցույց են տրված մասսայական գյուղացիական բարձրագույնը, դաճակցության դասակարգային բուրժուական ելույթները:

«Կիկոս»-ը շեռափում է Գազախի գյուղացիության դուրբունը խորհրդայնացման որերին: Ֆիլմը բեմադրել է ռեժ. Բախտագադյանը ըստ Մ. Գարբինյանի համանուն վեպի: Սա մի կամեղիա յե, ուր գյուղացի Կիկոսը ընկնելով մերթ Կարմիր բանակ, մերթ դաճակցական բանակի բարերը, կարողանում է հնգհնե՛ս ըմբռնել իր դասակարգային շահերը յե՛վ վերջում ահի՛վ կերպով

Կար Միս պատերազմի Ֆիլմից

պայքարել դաճակցության դեմ ու հաղթականորեն մասնակցել իր գյուղի խորհրդայնացմանը: Հաջող կերպով տրված են պատվամեծական շրջանները», մասուգերիսների քալանն ու գյուղացիության կեղեքումները յե՛վ Կարմիր բանակի հաղթական առաջընթացը: Գերակասարներից առանձնապես աչքի յեն ընկնում դեր. դեր. Սալանյանը, Ավետիսյանը,

Պատյանը յեղ Քոչարյանը: Ֆիլմը լայն ընդունելություն ունի գրավ մեր գյուղերում:

Մենսիկական Գիպոմասներ Ֆիլմը բեմադրել են ռեժ. ռեժ. Ա. Մարտիրոսյանը յեղ Լ. Քալանթարը բասՅե, Չուբարի սցենարիստ: Այս կոմիդիայում ծաղրված են դաճնակցության պեճականությունը: Մենսիկայի կարծեցյալ դիվանագիտական ներկայացուցիչներ, իրականում աճարակցի սափրիչներ Արամն ու Խաչանն են, վարոնց պրեմիեր մինիստր ներկայացնում են «ժողովրդին», վարպեճ իսկական մենսիկացիներ: Յեղ յեր ապստամբված բանվորն ու գյուղացին ճապարում են դաճնակցության սիրապետությունը, խեղճ սափրիչներին հագիվ են հաջողվում ազատել «դիպլոմատական» չարչարաններից ու նորից գրադվել իրենց արհեստով: Ֆիլմը դիճվում են յարված ուճադրությամբ, իսկ ներոսների (սափրիչների) կոմիկական դրոթյունները նկար դարճնում են բասամենայնի ուրախ: Մրան գուգանեռ սբվում են Յերեվանի յեղ գյուղերի դրոթյունը դաճնակցության ուրով, բանվոր դասակարգի պայխարն իր ազատության համար: Հասկապեճ պիճի նիւսասակել դեր. դեր. Հ. Խաչանյանի, Ա. Ասիրբեկյանի, Հասան-Չաղալյանի, Հ. Ներսիսյանի յեղ Լիճնեվիչի հաջողված դերակաճարումը նկարում:

Կար Առաջին հասագայրներ Ֆիլմից

Մրան գուգանեռ սբվում են Յերեվանի յեղ գյուղերի դրոթյունը դաճնակցության ուրով, բանվոր դասակարգի պայխարն իր ազատության համար: Հասկապեճ պիճի նիւսասակել դեր. դեր. Հ. Խաչանյանի, Ա. Ասիրբեկյանի, Հասան-Չաղալյանի, Հ. Ներսիսյանի յեղ Լիճնեվիչի հաջողված դերակաճարումը նկարում:

Կար Արեվի գավակներ Ֆիլմից

Կար Դոկլը Ֆիլմից

գրանագնացի անցնելը ապսամբված բանվորների կողմը. գուգանեռ կերպով ցույց է օրված դաճակցական հայնալժող բանակը, գուղերն ու հողաճը, ընդհանասկյա աշխասանը: 'Իերակասրների մեջ առանձնապես հաջող են դեր. դեր. Ներսիսյան, Ջանան, Հասմիկ, Արեվեսյան, Հարությունյան յեվ ուրիւները: Ֆիլմը հաջողություն գտավ աշխասավորական լայն մասսաների մեջ:

Տասնվեցերորդի բովանդակությունը վերցրած է 18 — 19 քվականների ընդհանասկյա աշխասաններից ապիսակ զվարդիականների կողմից գրավված սերիսորիայի վրա: Չերակալվում է ընդհանասկյա կոմիսեն 16 հոգուց բաղկացած, սակայն զընդակահարության են յենթարկում 15 հոգու, իսկ տասըը վեցերորդին ազատում են, վորոճենեճեվ պրոճուկասոր է լինում, վորը մասնում է իր ընկերներին: Կարմիր բանակի հաղթանակով սերիսորիան ազատվում է սպիսակ զվարդիականներից յեվ պրոճուկասորը, վորը նանաչ-

Հայասանի հեղաճախական անցյալի ամենավառ եջի — 1920 քվի մայիսյան ապսամբությանն են նվիրված Հայիկնոյի յերկու Ֆիլմերը — «Յերկու գիւեր» յեվ «Հաւիւմ»: 'Իժբախտարար «Հաւիւմ» նկարը (ռեճ. Սս. Մանուկյան) ձախողված գործ է յեվ եկրանի վրա չի պսսվել, չնայած Ֆիլմի գաղաճարը վերին ասիճանի կարեճոր մի գաղաճար էր — դանացիոնալիզմի յեվ ինսերնացիոնալիզմի յընդդիրն էր՝ վերցված մայիսյան ապսամբությանը վերաբերող նյութերից: Ինչ վերաբերում է «Յերկու գիւեր» նկարին, դա բեմադրել է ռեճ Բարխուդարյանը ըստ Յե. Չուբարի սցենարի: Ֆիլմում հանագիչ գուլյներով օրված է Լենինականում բայլեճվիկների դեկաճարությունը սեղի ունեցած բանվորության ապրսամբությունը ընդդեմ դաճակցության սիրապեսության: Ֆիլմի առանցըրը կազմում է

Կար Յեր ծաղկում են այգիները Ֆիլմից

վում և պահակ — կարմիր
բանակայինի կողմից,
կրում և իր բաժինը: Սա մի
հոգեբանական պիես և, ուր
սրովոկասորը, փոջ բն չարա-
միս մի մարդ և, այլ վախկոս
յնով սասանվող ինսելիզնիս,
վորը չի դիմանում կյանքի
հարվածներին յնով իր մտ-
քին փրկելու համար մասնում
և հեղափոխականներին: Ֆիլ-
մը բնայե՛նով վերցված և
ուստական իրականությու-
նից, սակայն ուժ. Բարխա-
դարյանին հաջողվել և պահ-
պանել միջավայրի պակե-
ներին յնով սիպերի հարագասու-
րյունը: Դրանով պիեսի բացա-
սել այն հաջողությունը, փո-
տհա 8 տարի յե, ինչ ունի
«16-րդ»-ը Խորհրդային Միու-
թյան բոլոր եկրանների վրա:

Տ ու ն ր հ ր ա բ ու խ ի
վ ր ա նկարի զործողությունը
կասարվում և Բագվում 1908

թվին: Նկարը բնա-
դրել և ուժ. Շ. Բեկ-
նազարյանը: Նկարը
հագեցված և Բագվի
պրոլետարիատի հե-
րոսական պայքարի
դրվագներով ցա-
րիզմի դաման պայ-
մաններում: Նավ-
թարդյունաբերող-
ներն իրենց շահույ-
թի հետևից ընկնե-
լով, չհայտնե՛նով
նիկապական հանն-
նաժողովի սված
բացասական յեզ-
ր ա կ ա ց ու թ յ ա ն և,
բանվորների համար

Կար Բեկու գիւր Ֆիլմից

Կար Բեկու գիւր Ֆիլմից

Սառ Բենիսիական դիպլոմատներ Ֆիլիպ

մի այնպիսի ցույցի, վարք յերաժխիք և դառնում, վոր Բազմի պրոբեսարիաք լուրջ հեղափոխական դպրոց և անցնում, մի սասնանյակից հետո սապարելու նավթադուռաբերողների բազավորությունը յեվ իշխանությունն իրենց ձեռք վերցնելու: Իրենց բարձրակ խաղով Քիլմում աչի յեն ընկնում դեր. դեր. Նր. Ներսիսյանը Տ. Այվազյանը, Մախամրյանը, Գարագաթը, յեվ Կիպիանին: Այս Ֆիլմը դասվել է 28 րվականին Խորհրդային Միություն մեջ առատարված 7 լավագույն Քիլմերի շարքը:

Միջանկյալ կերպով հայտնենք, վոր այս Քիլմի բովանդակությունը կառուցված է իրական դեպքերի հիման վրա, վորի մասին գործարանին անհրաժեշտ դոկումենտալ տվյալներ և տվել հանգուցյալ Լուստոդկոմ ընկ. Ա. Մուսվաթյանը: Այս ֆիլմը դասվել է 28 րվականին Խորհրդային Միություն մեջ առատարված 7 լավագույն Քիլմերի շարքը:

բնակելի տուն են կառուցում մի այնպիսի հողամասում, վորը գերծ յի լինում վեցնից դուրս յեկուզ գազերի ազդեցությունից յեվ, ի վերջո, յեր բանվորները բնակվում են նորակառույց տան մեջ, այդ գազերից հսկայական հրդեհ և առաջանում, վորը յեվ տանում է սասնանյակ զոհեր: Հրդեհը պատճառ է դառնում ընդհանուր գործադուլի: Յեվ չնայած մեկուկուսիցների, դառնակների, «դռչերի» բունած դավանանական դիրքին, բաղբեմվիկների հաջողվում է Շանուբյանի յեվ Ջավադի-ձեյի դեկավարությունը կազմակերպել բանվորներին յեվ ռեակցիայի այդ որերին հրդեհի զոհերի քաղման պրոցեսը վերածել հաղթական

Ռաճեճու յե՛վ Վ. Փափագ-
յանի պատմաճմեքները —
պարսկական խառնու-
մների, այդ լուսնային-պրո-
լետարների մասին: Այս
ճիւղում Հ. Բեկնազար-
յանը ամենայն վարպե-
տությամբ յե՛վ հարագա-
տությամբ ցուցաճանել
և իմպերիալիստական
պետությունների (Ռու-
սասանի յե՛վ Անգլիա-
յի) խորճանկ պաշարը
Պարսկասանն իրենց
ճուկա դարճներու հա-
մար, ճեղղայների ճեղղա-
կան բուրճուագիայի յե՛վ
հոգեվորականության
կողմից սարվող ներքին
պայքարն իրենց ճանրի
պատշաճությունն հա-
մար յե՛վ այդ բարբին
հակադրվում են խա-
վուճները, գյուղացիներն
ու արհեստավորները,
վորոն սկզբում ճնկնում
են բուրճուագիայի յե՛վ
հոգեվորականության
քակարդը յե՛վ ոգտագորճ-
վում նրանց կողմից, սա-

Նարեկ Բեկնազարյանի դիպլոմատներ ճիւղից

կայն նեճազայում ճիճալցում են իրենց խարված ինքնը յե՛վ վորպես ինքնուրույն
ում պայքարի յնն դուրս ճալիս թե ճնդղեմ իմպերիալիստական պետությունների
յե՛վ թե ճնդղեմ հոգեվորականության ու սեփական բուրճուագիայի: Քեպեսե՛վ
թեճամին համախարվում և նրանց ճեմ յե՛վ ճարտեքների միջոցով հաջողվում և
նեճել խառնուճների ճարճումը, սակայն վեքիներես յնն վիճավում, նրանք ճիճեն,
վոր իրենք նորից կզան, յե՛վ այս անզամ «արդարությունը» կհարթանալի: Նկարը
իւր բացառիկ հաջողությամբ 1892-ում յե՛վ Ամերիկայում՝ պարսկական և վոյ
միայն ուճիայորի ճողանդավոր աշխատանքին, այլ յե՛վ դերականների բարճը
խաղին, վորոնց մեջ առանճնապես պիճի հիւճասակել վաս. ճեր. Հր Ներսիսյանին,
Չանակին, Ա. Ավեճիսյանին յե՛վ ճեր. ճեր. Հ. Նաչանյանին, Մ. Գարագաճին,
Մ. Գուրգարյանին, Տ. Այվազյանին յե՛վ աթեքներին:

Վերոնիքայ 10 նկարների մեջ (վորոնք գրեմվորում են մեր նեղավախական

Սուրբ Քրիստոսի Գեղարքայի Գեղարքայի Գեղարքայի Գեղարքայի

գլխավորման գործում յեվ մյուս կողմից կապիսալի նողկալի շահագործող դեմքն ու գործելակերպը: Մրա հետ միասին նկարում սրված է հայ, թուրք, ռուս յեվ վրացի բանվորների համեմատությունն ու միասնական հեղափոխական նախաձեռնությունն ընդդեմ նավթարդյունաբերողներ Գուկասյանների, Քաղիյեվների յեվ Նոբելների: Այստեղ են Շահումյանը յեվ Զափարիան: Դիտողը հեռանում է արանից հաստատ համոզված, վաղ կանցնեն շարիներ յեվ Բազմի պրոֆեսարիան իր սիրելի առաջնորդների ղեկավարությամբ կասապի կապիսալի սիրապետությունն ու հաղթանակներով նոր կյանքի կառուցմանը կանցնի: Առանձնապես հաջողվել են մասնաշաղկապ սեպարատիստները (գուհերի բաղադր, գործադուր յեվ այլն):

«Սեվ քեվի սակ» ճիշմում ձեռք. Բարխուդարյանը վարպետներն ցույց է տալիս հայ գյուղացու չարհաւ կյանքը կալվածատերերի յեվ յեկեղեցու նիրհանում, նրա ունեցած հավասար դեպի յեկեղեցու «բարեբաւ» դերը յեվ ապա նուստ-

անցյալը յեվ պատկառում են պատմահեղափոխական նկարների շարքին). իրենց բարձր վարակով ուսուցողական արժանի յեն հետեւիցալ ճիւղները «Տունը հրաբուխի վրա», «Սեվ քեվի սակ», «Մեխիկական դիպլոմատներ», յեվ «Խապիտա». անհրաժեշտ են համարում այս ճիւղերի վրա կանգ առնել առանձին-առանձին:

«Տունը հրաբուխի վրա» նկարում վաս. ձեռք. 2. Բեկնազարյանին հաջողվել է սալ Բազմի պրոֆեսարիան հերոսական պայքարը ռեակցիայի շարիներին, ցայտուն կերպով վերհանել բալլետիկյան կուսակցության կազմակերպչա կան խնդր դերը բանվորական շարժման

լումբ: Առանձնապես հաջողված պիտի համարել գյուղացիության հեղափոխական պայքարը ընդդեմ բռնակալ Ռուսոմբեկի: Նկարն իր հաջողությամբ պարտական է նայել դերասանների բարձրակարգի, առանձնապես պիտի նեղ վաս. դեր. Համիկի արտառն խաղը մեր դերում յեվ դեր. Մ. Գարագաչի հաջողված դերակատարումը Ռուսոմբեկի

Կար Բրդե-Յեգիդե-Ֆիլմից

դերում, վորն այն աստիճան լիվ պակեր եր սեղծել վոր Մարց գյուղի գյուղացիները, ուր տեղի էլին ունեւում Ֆիլմի նկարահանումները, վերհիշում էլին իրենց մութ անցյալը, «եուն» Ռուսոմբեկ յեվ բազմաթիվ մանրամասնություններ պատմում նրա գիւտից «գործունեությունից» իրենց գյուղում: Ֆիլմը լավ ընդունելություն գտավ լայն աշխատավորական մասսաների կողմից քե Հայաստանում յեվ քե այլ հանրապետություններում:

«Մեխիկական դիպլոմատներ» նկարում ռեժ. Ա. Մարտիրոսյանը յեվ Լ. Բալանբարը կարողացել են կողմնորոշել միջոցով ծաղիկ դաւնակցության պե տակաւնությունը, աշխատավորական մասսաների նեւով վիճակը յեվ «ծովից — ծով» Հայաստանի գաղափարի իրականացման համար ոտար պետությունների կողմից «հանաչվելու» համար նրանց կիրաւած ստը յեվ խաբէրա միջոցները: Առանձնապես հաջողվել է սալ մտաւերիվմի տիրապետության բարբարոս կենցաղը (արբեցողություն, ձին նսած հաւարան մեները, աման-սեղան կարասիք յեվ այլն), պարլամենտական կյանք յեվ ընդհանուր առմամբ դաւնակցության Երջանի սեվ մրկորբը: Նկարում հանդես յեկան Հայկիկոյի նիւմնական դերասանները Հ. Ռաչանյանը յեվ Ա. Ամիրբեկյանը, վորոնք արդեն սիրելի էլին դարձել մեր հասարակությանը «Շուր յեվ Շուրու» նկարում: Աւսարակցի սավրիչները դաւնակցական վարչապետի կամով վերածվելով Մեխիկայի դիվանագիտական ներկայացուցիչների, կարողանում են իրենց հմուտ խաղով պատհարաբանել իրենց համար սեղծված կեղծ դրությունը: Ապա պիտի հիւտակել դեր. Հր. Ներսիսյանին, վորը կեր տել է խմբապետ Սառայի լիվ տիպը: Հաջող են նայել Հասան-Ջալալյանը վարչապետի դերում յեվ Լիւնեվիչը սպայի դերում: Ընդհանրապես «Մեխիկական դիպլոմատներ»-ը դաւնակցության էությունը պարզաբանող լավագույն Ֆիլմն է, վորով Հայկիկոն կարողացել է դրական խեւը դեր կատարել աշխատավորական լայն մասսաների հաղափական դաստիարակման խնդրում:

Կար Գիւնը Ֆիլմից

Գարով «Նաս-
փուլ» ճիլմին,
վարը բեմադրել է
Նժ. Հ. Բեկնազար-
յանը 1927 թվին,
այս խոփ վոր խոսք
գեղարվեստական
արժանիքներ ունե-
ցող մի նկար է:
Ռեժիսյորն ամե-
նայն հմտությամբ
յեղ վառ գույներով
սվել է Պարսկասա-
նի անցյալ դարի
նասարակական-
հաղափական կյան-
քը: Դիտողի առա-

ջով անցնում են ռեալիստական գույներով սրված չարհաւ յեղ խավար գյուղա-
ցին, կիսաաղացած արհեստավորը, կյանքից «վսարված» խաւփուււր, ապա խոր-
մանկ հոգեվորականությունը, շէյներն ու ճարակները, յեղ այս բոլորին գլխավո-
րող շահն ու մուշեյիզը: Նկարին մասնակցում են մոտ 4000 հոգի, յեղ մաս-
սայական շեսարանները (կիսավեր մշչիտում, բազարում, ապսամբության շեսա-
րանում յեղ այլն) սեղծում են խոսք նկարի սպավորություն: Առանձնապես հաջող
են գիւերային շեսարանները (չաներով յերբը, հարձակումը Անգլլայի դեսպանա-
սան վրա), ուր հանդես է գալիս ռեժիսյորի հմտությունը մասսայական շեսարան-
ների կազմակերպման խնդրում: Իգուր չէ, վոր Մոսկվայի Արեւիկագիտական
համալսարանը՝ հանձնիւս պրոֆ. Գրոմկո-Կրչաժիկի մամուլում հանդես յեղալ իր
դրական գնահատականով այս ճիլմի մասին, արձանագրելով նկարի պատմական
նւմարությունը, պարսկական իրականության հարագաս նկարագիրը յեղ ճիլմի
բարձր գեղարվեստական արժանիքները: Նկարի գեղարվեստական ամբողջականու-
թյունը բացնում են դերասաններն իրենց բարձրակ խաղով: Ջուսպ, բնորու յեղ
խորամանկ խաղ է սվել վաս. դեր. Ջանանը սեյիդի դերում, ներդաժոխական
ավյուն յեղ կորով են ցուցաբերել վաս. դեր. Հր. Ներսիսյանը յեղ դեր. Տ.
Ալվազյանը խաւփուււների դեկավարների դերերում. պարսիկ վանաւականի
սիպիկ պասիկը է սեղծել դեր. Մ. Գարագաւը, իսկ վաս. դեր. Ա. Ավեսիսյանը
յեղ դեր. Հ. խաչանյանը - վոսիկանապետի յեղ սագրագամի դերերում: «Մասիլու»-ը
Հայկիկոյի լավագույն ճիլմերից մեկն է հարեվան ազգությունների պատմա-
նորաժոխական կյանքի պրեվորման ասպարիզում: Գրանով պիսի բացաւրել այն
հաջողությունը, վոր այս ճիլմը վայելում է արդեն 6 տարի յե Մարհրպային Միու-
թյան յեղ արտասանմանյան երաններում—հասկապես Ամերիկայում:

Այսպիսով կարելի յե յեգրափակել, վոր Հայկիկոն իր 10-ամյա գործունե-
ության ընթացում կարողացել է սալ վոչ միայն «կենցաղային», այլ յեղ

այս ամանեղափոխական բարձրակազմի վրա, վարձի գալիս են լրացնելու նրա կասարած ֆալսիֆան խոտորակները աշխատավարձի փոխարենը։ Մակայն մի խոտորակ արժանապարհական դաստիարակության գործում։ Մակայն մի խոտորակ արժանապարհական դաստիարակության գործում։ Մակայն մի խոտորակ արժանապարհական դաստիարակության գործում։

Կար Գիւր Ֆիլմի

յան ապաստարարությունն է։ Արված փորձերը («Հալիս», «Յերկու զիւր») բավարարողուն չեն սվել յեզ մեզ թվում է, զոր Հայկիկնոս պիտի է ծաղալի համառ ու սեփական աշխատանքի Հայաստանի բանվորների յեզ գյուղացիների ներառական կայարարի այս ամենապայծառ եջը՝ մայիսյան ապաստարարությունը նկարահանելու համար։ Մեզն պիտի ամենապայծառ եջը՝ մայիսյան ապաստարարությունը նկարահանելու համար։ Մեզն պիտի ամենապայծառ եջը՝ մայիսյան ապաստարարությունը նկարահանելու համար։

ԽՈՐՀՐԻՍՏԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ԱՌՈՐՅԱՆ

Բնականորեն Հայկիկնոսի սեռադասում իր արժանի տեղն են գրավել մեր յերկրի սոցիալիստական շինարարության խնդիրները։ Այս սոցիալիզմը արտադրված նկարների մեծ մասը պատկանում է այսպիսի կոչված կոլտուր-ճիւրների յեզ խոնրիկայի կասեգորիային։ Մակայն կան նայել գեղարվեստական ճիւրների մեջ նկարներ, վորոնց բովանդակությունը կազմում է մեր դասակարգային պայարարի յեզ առաջա սոցիալիստական շինարարության սարբեր բնագավառները յեզ խնդիրները։ Այդ ճիւրներն են՝ «Հինգը խնձորին», «Գողը», «Յերկու Նաիրի», «Քրդեր-Յեգիդներ», «Մի դեպք Սեն-Լուի ֆաղափում», «Լույս յեզ սվերներ», «Անբանը» յեզ «Հարոք»։ Ծանոթացնենք ընթերցողին այս ճիւրների հետ յեզ։

«Հինգը խնձորին» (նժ. Բարխուդարյան) ճիւրի բովանդակությունը վերցված է Կարմիր բանակի կյանքից, թե ինչ վերաբերումն է կա մեր աշխատավորական մասսաների մեջ դեպի գորակալը յեզ թե ինչպես գյուղացին ընկնելով բանակ, դաստիարակվում է ֆաղափականապես յեզ սիրապետում ուղղական գործի

Կար Գիֆոր Ֆիլմից

սեխնիկային, այն աս-
տիճան, վոր հերոսը իր
հրացանի բոլոր 5
զնդակները դիպցնում
է խնձորին, վորով յե՛լ
արժանանում է ընդ-
հանուրի սիրույն յե՛լ
զովաստնին: Ֆիլմը
հանված է շատ աւե-
լալոյժ գոյներով յե՛լ
շատ սիրված նկար է
քե՛ս մեզանում յե՛լ քե՛ս
հորհրդային Միութեան
այլ հաղահներում:

«Գոռը» (ռեժ. Ռո-
դենզորժ) ժիլմի բո-

վանդակությունը կազմում է բանվորական գյուտարարությունը Յերեվանի
մեծաճի գործարանում: Շարձային բանվորին հաջողվում է խառը գյուտ կատա-
րել, սակայն գործարանի ճարտարագետը, զանազան խորտանկություններով ձեռք
է բերում նախագծերը յե՛լ ապա ներկայացնում վորպէս իր գյուտը: Մի պահ
գործարանի հասարակայնությունը մեղաբրում է գյուտարար-բանվորին զոլոր-
քյան մեջ, սակայն վերջում նեմարսությունը պարզվում է: Ֆիլմը շատ պարզ ձեւի-
նով պարզաբանում է լայն մասսաները գյուտարարության գործի մեջ զբաղեւո-
ւանեցածներին, իսկ դերակատարներն իրենց համոզիչ խաղով ասեղծում են
զեղարվեստական բազմաթիւ արժեք ունեցող սի նկար, վոր ահա 5 տարի յե՛, վոր
ցուցադրվում է Միութեան եկրաններում:

«Յերկիր Նաիրի» (ռեժ. Զ. Քեկնազարյան) ժիլմը նվիրված է հորհրդային
Հայաստանի 10-ամյակին: Ֆիլմը խառը զեղարվեստական արժեք ունի յե՛լ զտե՛լ
է մեծ հաջողություն վոչ միայն մեզանում, այլ յե՛լ արտասահմանում: Ռեժ. Քեկ-
նազարյանը ստղանդավոր կերպով կարողացել է համարձակ շարժաներով սալ
ցարական շրջանի Յերեվանի նահանգի հայ-բուրժուական կոստյումները (վորնի
կազմակերպում էր նահանգագետը հայ յե՛լ քուր բուրժուազայի ոճակալու-
րյանը), սպա դաւանակական «ազատ» Հայաստանի իր ազգամիջյան կոլիվներով
յե՛լ սովի մասնված ժողովրդով, ճիշտապէս փայլալուծ, Անտանայի զալորի
վերածված մի յերկրում, սպա խորհրդայնացումը, վորից նե՛ս համոզիչ կերպով
տրված են մեր նվաճումները 10 տարի ընթացքում արդյունաբերության, գյուղա-
տնտեսության յե՛լ կուլտուրայի բնագավառներում: Ֆիլմը շատ ավելի լավ կենդանի
յե՛լ համոզիչ ձեւով է պատմում մեր նվաճումները՝ խորհրդային իշխանության
հաղահական յե՛լ ճիշտական ամրապնդման մասին, քան այլ կանեյին վորձված
ազգաստները: Դիտողը համոզվում է, վոր ցարիպի յե՛լ զաւանկոյության որո՛
գոյություն ունեցող փայլալուծ յերկիր վոչ միայն վերականգնվել է այլ յե՛լ նա
վերածվել է ինդուստրիալ մի յերկրի, ուր պրոլետարիատը աղիպիզովի նիւժն է

կառուցում, ուր սեղծ-
վել է նոր, պրոլե-
տարական ինստիտու-
ցիա, ուր նոր, խոր-
հորդային կուլտուրա
յն կերտվում, ուր բան-
վորն ու գյուղացին
կոմունիստական կու-
սակցության ղեկավա-
րությամբ հասնում
հայրենի գնում են դե-
պի սոցիալիզմի վերջ-
նական հաղթանակ:
«Յե՛րկիր նախընտրե-
լիքն է» — ամենայն իրավամբ
համարվում է Հայկի-
նոյի լավագույն ճիւղերից մեկը:

Վաղր Գիւրգեն Ֆիլմից

«Քրդեր-յեգիդներ» (ոսմ. Ա. Մարտիրոսյան).—Այսպիսի փեւերին քրդական մի գյուղում տնտեսական պայտաի յնն բռնվել հինն ու նորը, կրոնն ու գիտ-
քյունը, հին կենցաղն ու նոր, խորհրդային մարդը, կուլտի ու չհամար: Առաջին
անգամ մարդկային պատմության մեջ փուրդ աշխատավորությունն իր այբուբենն
է ստացել, մեծ ու փոքր, անգամ գյուղխորհրդի նախագահը զրկ կարող են ա-
վորում իրենց մայրենի լեզվով: Գրան գուգանեա գյուղը — քրդի միջնաճան իր պար-
սավորություններն է կատարում իր պետության հանդեպ: Կուլտիը գգում է, վոր
կորցնում է իր վախի սակի՝ հողը, նրա նախնիին հովիվը դարձնել է բացառիկում,
պաշտպանում է միացած բարձրների շահերը, այնքա գյուղացին չի դիմում նրա
ուզնությունը «գիր»
զրկում համար, — յեվ
կուլտիը դիմում է
զենի ուժին, սպանու-
քյանը, սակայն փուրդ
աշխատավորն ալ յժժ
արդեն գգուն է, նա
կանխում է կուլտի
վաճակություններն ու
առաջ սանում գյուղի
էինարարությունը:
Մեծիպարն այս ճիւ-
մում հաջող կերպով
սվել է նոր կառուց-
վող գյուղը, նոր մար-
դուն: Նրա աշխա-

Վաղր Գիւրգեն Ֆիլմից

Կարգ Գ և պ ո ննչուն Ֆիլմից

սանկներին ոգնում է դերասանների հաջողված խաղը: Առանձնապես պիսի հիշատակիչ Ջանանին (կուպակ), Ավեսիսյանին (գյուղխորհրդի նախագահ), Այվազյանին (եղյի), յեվ Ջավադյանին (ուսուցչունի): Այս ժիլմը Բուրդ աշխատավորության ամենափրկված նկարներից մեկն է: Յերիսասարդ ունժիսյոր Մարտիրոսյանն իր այս նկարով կասարեց խոռո դրական գործ՝ գեղարվեստական ձեվերով դրսևորելով Բուրդ աշխատավորության կույսուրական յեվ սնեստական վերելքը սոցիալիստական շիսարարության ընդհանուր ընսանիքում:

Մի դեպք Սեն-Լուի Բաղաճում (ունժ. Վերներ).—Այս ժիլմում մենկ սեղափոխվում ենք Ֆրանսիա, հայկական գաղութի աշխատավորության պայտարի ընագավար: Յերկից արստված դաւեսակ յիդերներն ու մասագերիսներն իրենց համար թաղանի նոր միջավայր են գտել—դա գաղութահայ աշխատավորությունն է, վորին ամագործելու յնդրում դաւեսակցությունը լավագույն ոգնականն է դարձել Ֆրանսիայի կապիտալիստի համար: Ձնայած դաւեսակցականների սարհած թուր վոտընձգություններին, աշխատավորության ամբողջ համակրանը Խորհրդային Հայաստանի կողմն է, նա գաղսնի ցուցադրում է կազմակերպում «Խորհրդային Հայաստան» ժիլմը դիտելու յեվ ակյիվ մասնակցում է Սեն-Լուի Բաղաճի բանվորների գործադույին յեվ դրանով կողմնորոշվում Բաղաճականապես: Ընդհանուր առմամբ այս ժիլմը աս կոկիկ ու կույսուրական աշխատանքի արդյուն է թե ունժիսյորի յեվ թե դերակասարների կողմից: Թվում է, թե այս ժիլմը պակաս դեր չի կասա-

Կարգ Պեպոն Գնչուն Ֆիլմից

ելի հայ աշխատաւորային մատայական ներգաղթը դեպի Սորինդային Հայաստան կազմակերպելու գործում:

«ԼՈՒՅՍ ՅԵՎ ԱՏՎԵՐՆԵՐ» (ունժ Պերեսխանի).— Այս ճիւղում դրված է պոլիսեխնիկ դպրոցի խնդիր յեւ ինտելիգենցիայի (ուսուցչորային) դերը գյուղի սոցիալիստական շինարարորային բնագավառում: Կուլակն աշխատում է վարկաբեկել ուսուցչուհուն, սակայն նա մեղացւում է, իսկ ուսուցչուհուն հաջողւում է մեծ զարկ սալ գյուղի վերելիին յեւ կազմակերպել շեճ գորամասի ոժանդակորայունը գյուղի տնտեսական յեւ կուլտուրական վերելիին: Նկարում առանձնապէս աչքի յեն ընկնում իրենց խաղով վաստ. դեր. Հ. Երեսխայանը (կուլակ), Հ. Սաչանյանը (դպրոցի տնտեսական աշխատող) յեւ Տ. Մախմուրյանը (ուսուցչուհի): Ուսագրով է նայել ինն դպրոցի մերթոցներով դեկաւարտով ուսուցչի դերակատար Գաբրիելի կարգովի դերակատարումը: Ֆիլմը հաջողորայուն գտաւ իւ. Հայաստանի բոլոր երջաններում՝ աւելով դպրոցի վերակառուցման խնդիրները յեւ գյուղի դեկաւարտային ուժեղացման անհրաժեշտորայունը դպրոցաշինարարորային բնագավառում:

«ԱՆՐԱՆԵՐ» (ունժ Պերեսխանի).— Գործողորայունը կատարւում է մի խաւար գործարանում, ուր լավուրակ վարպէտ Ասեւանյանն իւր անբանորային պատահառով պարագլուղներ է տալիս, վարւում գործարանից յեւ արբեցողորայունը պարագլուղներ: Սակայն գործարանի հասարակայնորայունը հաջողւում է նրան վեր-

Կար Գեղ ո ննչուն Ֆիլմից

բաղասխարակել յեվ նորից դարձնել իր աշխատանքին: Ֆիլմը ուղղված է լողը-
 ների, ծուլերի յեվ արսադրանքի խոսան սվողների դեմ յեվ նպասակ ունի ցույց
 տալու, վոր շնորհիվ սոցիալիստական մրցութայն յեվ հարվածայնութայն աշխա-
 տանքը դարձել է մեզանում պատվի, փառքի ու հերոսութայն գործ: Իր խաղով
 ուժագրավ է դեր. Հ. Սաչանյանը, վորը հանդես է գալիս անբանի (լողրի) դե-
 րում: Նա կարողանում է հմուտ դերակատարումով սալ իր կերտած պատկերի յեվ
 սրտցիկ յեվ կամփական դրոքյունները:

«Հարուք» (ռեժ. Արմանո).—Գործողութայնը կատարվում է բամբակի սո-
 ցիալիստական դաշտում, ուր կոլեկտիվ տնտեսութայն հարվածայնները հաղ-
 քահարելով դասակարգային թեւամու բոլոր վոսնձգութայնները, հարվածայն
 լարված աշխատանքի միջոցով վոչ միայն իրենց պլաններն են գերակատարում, այլև
 տեխնիկական կատարելագործութայններ մտցնում գյուղատնտեսութայն բնագավա-
 րում:

Այս 8 նկարով սպառվում է արդիական Ֆիլմերի ցուցակը: Ինչ խոտ, վոր
 այս բոլոր բան հեռու յե բավարար լինելուց: Հայկիսոն արդիական Ֆիլմերի
 հարցով պե՛տ է բան ավելի մտախից գրաղվի: Այս խնդրում խոտը սովորականու-
 րյուն պիտի ցույց տան մեր գողները: Այսորվա մեր կյանքը այնքան հարուս է
 իր բովանդակությամբ ու նյութերով, այնքան ակներեվ է մեր եկոնոմիկայի յեվ
 մարդկանց գիտակցականութայն վերափոխումը արդյունաբերութայն, գյուղատնտե-
 սութայն:

Կարգ Պեպոն ննչան Յիբոց

սետոքյան յեզ կույսուրայի բնագավառում, վոր սցենարիս-գրողին մնում է միայն լավ տեսնել ու խորը ուսումնասիրել այդ քաղաքան ու դրամատիկ հաջող սյուժեյի միջոցով այ կին-արտադրությանը վորակյալ սցենարներ: Սխալված չենք լինի, յեթ տանկ, վոր գալիք տարիներում Հայկինոյի արտադրական-թեմատիկ պլանի ³, մասը պիտի կազմեն արդիական խնդիրները:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՆ ԵՆԷՍ ՌԵԶՈՒՄ ԵՆ ԻՐԵՆՑ ՖԻԼՄԵՐՆ ՌԻՆԵՆԱՆ,

Հայկինոն մուսացոքյան չի սվել հայելվ մեր մանուկների, պիտներների պահանջը: Բացի նրանց կյանից ու գործունեյությունից վերջում բազմաթիվ ազիս-պրոպ ու խոնրիկալ ժիլմերից, արտադրվել են 3 լիամետրաժ գեղարվեստական մանկական ժիլմեր՝ «Առաջին հառազայթներ», «Կիրք հերքապան» յեզ «Միլես պատրաստ»:

«Առաջին հառազայթներ» (ռեժ. Ա. Գանկյան): Պիտներները համբարումն են: Ուժա պարապմունքների ազդեցության տակ նրանք կնում են ու յերազում տեղափոխվում անձանոթ յերկրներ (յենթարդեն Ամերիկա), ուր պաշարի յեն բռնվում սկառտների հետ: Նրանց պատշպանում են այդ յերկրի բանվորները, նրանց դեմ են կապիտալիստներն ու վոստիկաները: Բազմաթիվ արեղծների հան-

Կարգ Պեպոն ննչուն Ֆիլմից

դիպելով, ի վերջո, պիտներներին հաջողվում է հայրայել սկաուսական կազմակերպություններն ու ստեղծել պիտներական ջոկասներ յեվ ապա փախչելով վաստիկանոքյան հալածանքներից՝ ազատվել Խորհրդային Միության սահմաններում: Ֆիլմը հաջողություն գտավ մեզանում, հասկապես պիտներների մեջ, վորոնք յեվ հանդիսանում են Ֆիլմի գլխավոր դերակատարները:

«Կիմը հերքապան» (ռեժ. Ա. Մարտիրոսյան): Այս Ֆիլմը վերցված է նավազպրոցականների կյանքից: Կիմը մանկապարտիզում հերքապան է: Նա շատապում է ժամանակից շուտ հասնել մանկապարտեզ յեվ ամբողջ օրվա ընթացքում օրինակելի ձեով կատարում է իր հերքապանությունը: Նկարում գեղարվեստական ձեով ցույց է տրված մանկապարտեզի աշխատանքի մի բիլ որ յեվ մեծ նեխաբերությամբ դիտվում է վոյ միայն մանուկների, այլ յեվ ծնողների կողմից, վորոնք համոզված են, վոր Խորհրդային մանկապարտիզում իրենց յերեխաներն ստանում են գիտելիքներ յեվ լավ դաստիարակություն: Պե՛տ է ընդգծել դեր. Ավես Ավեսիսյանի (հայրը) յեվ 6 տարեկան Կոսիկի (Կիմ) հաջող դերակատարումը: Այս Ֆիլմը մեծ հաջողություն գտավ վոյ միայն մեզանում, այլե՛վ վոյ Խորհրդային Միության մեջ՝ բազմաթիվ օրինակներով ցուցադրվելով հաղաներում յեվ գյուղերում:

«Միես պասուս» (ռեժ. Ռեժ. Ա. Մարտիրոսյան յեվ Լ. Քալանթար): Սա գուս պիտներական Ֆիլմ է: Պիտներները Ֆադկաձորի համբար են բարձրացել: Գյու-

դացիությունը խանդավառությամբ ընդունում է նրանց: Պիոներներն իրենց հերթական պարապմունքներից դուրս առնել կերպ ոգնում են գյուղացիներին բերհանալիս օրհանում: Գիեերը խարուղի էաւըը կալվարը գրույց է կազմակերպում Ջարդանո Բրունոյի կյանքի ու գործունեւորչան յեղ ճրանակական հեղափոխության մասին: Պիոներներն ուսագիր լսում են. նոր կորովով լցվում պայտարի ու հայրամակներին համար: Ֆիլմը մեծ գոհունակութայնք ընդունվեց վոյչ Միությունն պիոներիայի կողմից յեղ աղեհն 4 սարի յե. վոր ցուցադրվում է մեր եկրանների վրա:

Ասել վոր այս 3 նկարներով մեկի բս առնեայնի բավարտել են մանուկների պահանջները, անուուս սխալ կլինի. սակայն վոր վորոս գործ արված է, դա յեղ կասկածից դուրս է: Պարզ է, վոր Հայկիմուն իր հնասգա աւխասանների ընթացքում պիտ է ավելի մեծ ուսագրություն դարձնի մեր պիոներների կյանքի ու աւխասանի գեղարվեստական դրեվորման ապարիզին:

Մրանով սկսվում են Հայկիմոյի արսադրած գեղարվեստական ճիլմերը: Ինչպես սեանում են՝ թե՛ անցյալի գրական ժառանգությունը, թե՛ պատմա-հեղափոխական մեր անցյալ կյանքը. յեղ թե արդիական թեմասիկան (արդյունաբերություն, գյուղատնտեսություն, կուլտուրա, նոր կենցաղ) յեղ թե մանկական-պիոներական խնդիրներն իրենց պատեան արսացումն են գեղ Հայկիմոյի արսադրած հիւշալ 28 ճիլմերի մեջ: 10 սարվա աւխասանի ընթացքում Հայկիմուն ձեռք է թեղել զգալի նվաճումներ այս ապարիզում, սակայն դեռ աս ու աս խուր խընդիրներ կան նրա առաջ, վորոնց հաջող լուծումն էլ ավելի կամեացնի մեր կինուարդյունաբերությունը թե՛ նրա գաղափարախոսական-գեղարվեստական յեղ թե՛ սեխնիկական-կազմակերպչական առումով:

Այժմ մի էանի յոսո պայպեա կոչված ագիսգրոպ յեղ խրոնիկալ ճիլմերի մասին:

Ա.Գ.Ի.Տ.Պ.Ր.Ո.Պ Յ Ե.Վ. ԽՐՈՆԻԿԱՆ. ՖԻԼՄԵՐ

Ագիսգրոպ յեղ խրոնիկալ ճիլմերը, վորոնք բավական յուուր սեղ են գրավում Հայկիմոյի ընդհանուր արսադրանքի մեջ, նպատակ ունեն մի կողմից գործնական ոճանդակություն ցույց սայու կուսակցության ու կառավարության ընդհանուր ագիսգրոն աւխասաններին, նպատակ սհետություն վերակաուցմանը յեղ մյուս կողմից մասսայականացնել մեր նվաճումները խրոնիկալի հասուկ ժուրնալների միջոցով: Մեր կյանքի յեղ յինարարության գեղթե բոլոր բնագավառներն իրենց արսահայտությունն են գեղ այս կարգի ճիլմերում: Գերակրուող սեղ գրավում է գյուղատնտեսությունը: Այստեղ է անասնապահության զարգացումը («Անասնապահություն»), բամբակի մեակույրը («Աւելի գավակը»), այգեգործությունը («Յեր ծաղկում են այգիները»), համասարած կոնկիսիվացումը («Կոլխազային զարուն»), յեղ բազմաթիվ խրոնիկալ ժուրնալներ: Ապա գալիս է արդյունաբերությունը. այստեղ է սեխիլ արդյունաբերության ռեկոնստրուկցիան («Գիտ. մեթոդներ»), կաւիլի մեակույրը («Կաւի»), պրոնարդյունաբերությունը («Պրոն»), յինանյութերի մեակումը («Յնմնիս», «Բազալս», «Արթիկ-սուճ») յեղ

մի շարժ այլ ժիւմեր, վարոնք ցոյց են տալիս մեր գործարաններէլ հերոսական աշխատանքն ու հերոսներին: Մտան պիտի ավելացնել նայել տրամապարտը («Անդրհովիտայի տրամապարտը», «Աճապար»), ջրային ճնշաստեղծութիւնը («Այլը լին», «Ստորակալած վիճակներ», «Մարդարարաքի ջրանցքը» յե՛վ այլն), անգրագիտութեան վերացումը («Ճիշտ ուղի»), կոմերսիալութիւնը («Քաղաքացիական կոմերսիալութիւնը»), պիտեղեկագրականութիւնը («Լագերային կյանք»), Քիզկուլտուրան («Մարտականութիւն»), Կարմիր բանակը («Լագեր», «Մանրագրներ») յե՛վ այլն յե՛վ այլն: Մենք բժիշկներն ազիսպարայ ժիւմերի մի 30%-ը միայն յե՛վ դա արդեն բավական է հաստատելու համար մեր այն միտքը, վեր ազիսպարայ յե՛վ խրոնիկալ ժիւմերը կատարել ու կատարում են խո՛ւր դեր յե՛վ այս ապարիպում Հայկիման զգալի նվաճումներ ունի:

Պե՛տ է ավելացնել նայել գիտ-տեխնիկական, ուսումնական ժիւմերը, վարոնք նպատակ ունեն ռոճակալի ձեռնարկի դեր կատարելու մեր դպրոցների, ժողովրդականների յե՛վ լայն աշխատավարձական մասսաների համար: Դրանց բժիշկն է պատկանում «Ինչպէս խնամել անասուններին», «Բուժական բույսեր», «Պոլիտեխնիկ դպրոց», «Ողային պատկանութիւն», «Բամբակի մշակում», «Լավագոյն տեխնիկական» յե՛վ այլն, վարոնք անկասկած ռոճակալում են քե բանավորին ու գյուղացուն յե՛վ քե ուսանողին ու աշակերտին՝ բարձրացնելու իրենց տեխնիկական գիտելիքները, իրացնելու տեխնիկական յե՛վ ավելի ոգտակար լինելու մեր ճնշաստեղծութեան վերակառուցմանը:

Գալով խրոնիկային, այդպիսին արձագանքում է մեր կյանքի բոլոր կարեւոր յե՛րե՛վութիւններին յե՛վ հասուկ ծուրակների միջոցով մաստալականացնում մեր նվաճումները: Տոնակատարութիւնները, հարեւանները, գործաճանճանները, համագումարները, բերի բաշխումը, Քիզկուլտուրան, արդյունաբերական ձեռնարկութիւնների հիմնադրումը յե՛վ գործարկումը, յե՛րե՛վարկային շինարարութիւնը, գարնանացանն ու աշունացանը, բերանաձայնը, կուլտուրական շինարարութիւնը յե՛վ այլն, յե՛վ այլն: Այս բոլորը չի վրիպում խրոնիկայի ապարաքի որդիներին յե՛վ զտնում է իր արտադրութիւնը մեր եկրանների վրա:

Այսպիսով մենք ծանոթացրինք ընթերցողին 10 տարւա Հայկիմոյի վաղ արտադրանքի հետ: Ակներե՛վ յե՛վ անվիճելի յե՛ն մեր նվաճումները արտադրած ժիւմերի վերակի, նրանց հանակի յե՛վ տեսակների նկատմամբ: Միլիոնավոր մեքերով ցուցադրվող այդ նկարները ծանոթացնում են մեր աշխատավարձական մասսաներին մեր յե՛րե՛վի անցյալին, ներդրողական ընդհանրութիւնն ու պայտարին, սոցիալիստական շինարարութեանը յե՛վ դրա հետ միասին դաստիարակում, կոմում նրան նորանոր մարտերի համար, յե՛րե՛վ ու կորով ներհնում հանուն սոցիալիզմի յա՛վագոյն պայտար մղելու համար, բարձրացնում նրա կուլտուրական մակարդակը: Իսկ ծավալուն կլիմո ցանցը հնարավորութիւն է տալիս վաղ միայն արտադրած ժիւմերը, այլ յե՛վ խորհրդային Միութեան այլ ազգային տեսակների արտադրած բազմաթիւ նկարները հասցնել մեր յե՛րե՛վի ամենամեծավոր գյուղերն ու ավանները, անգամ Ալագչալի գագաթները, Զանգեզուրի բարձունքները:

ՄԵՐ ՅԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄԱՍՆԱԳԵՏ ԿԱԴՐԵՐԸ

Գուրեն Մարինոյան

Սարգիս Սամարյան

Ավին Գրիգորյան

Հովն. Գիլգոյան

Գուրեն Բալասանյան

Իլիա Լիզազուր

Գուրեն Առամյան

Ավին Իսահանյան

Շափազ Լաուրյունյան

Սանտիկ Միկայան

Վազան Հաչկապան

Հաչկ Միխայկյան

ԱՄԵՆ ԻՆՁ ՎՈՐՈՇՈՒՄ ԵՆ ԿՍԻՐԵՐԸ

Ինչի՞ արդյունք են Հայկիևոյի 10-ամյա նվաճումները: Նախ յե՛վ առաջ կուտակցութեան ու պրեւսի՛վ դեկադարութեան, ապա կառավարութեան առավելագոյն ոժանդակութեան: Սակայն վոչ պակաս չափով այդ նվաճումներն արդյունք են նայե՛վ ստեղծագործող կարգերի, զորոնք իրենց սւտերի վրա յեն սարել վոչոչ ծանրութեանը յե՛վ իրենց անձնվեր աշխատանքով սվել մեր յերկրին բարձրադաս ճիւղեր: Այդ իսկ պատճառով հարկ ենք համարում ծանոթացնելու նայե՛վ այդ կարգերի հետ:

Ռ Ե Ժ Ի Ս Յ Ո Ր Ը — Ս Տ Ե Ղ Ծ Ս Գ Ո Ր Ծ Ս Կ Ա Ն Պ Ր Ո Ց Ե Ս Ի Ղ Ե Կ Ա Վ Ա Ր

Վաս. ռեժ. Համո Բեկնագարյանը Հայկիևոյի հիմնադիրներից մեկն է, վորին պատկան է Հայկիևոն իր նվաճումների խոնոր մասով: Սկսած 1925 թվից Բեկնագարյանը սվել է բարձրաճիւղ գեղարվեստական 6 ճիւղ (Շնամուս, «Չարե», «Շոբ յե՛վ Շարոբ», «Տունը հրաբուխի վրա», «Խապուս», «Յերկիր Նաիրի»): Իսկ հիմա գրաված է Հայկիևոյի անդրանիկ հնչում-խոսող «Պեպո» ճիւղով: Վարպետ ստեղծագործող՝ Բեկնագարյանը պատկանում է ռեալիստական դպրոցին: Նրա բեմագրութեանը հուզիչ են, իրական: Նա սվել է անցյալի ժառանգութեան լավագոյն ոգացործման ուղինակներ: Գրական յերկին նա մտնում է արդիական դիտողի տեսակետով յե՛վ վորտան էլ վոր հետու մի քաջան նկարանանի նա, այնուամենայնիվ նրա արտադրած ճիւղը ակտուալ է, դաստիարակիչ: Հ. Բեկնագարյանի ձեռքի սակ դերասանը մեծ չափով դրսեվարում է իր ունակութեանը, ստեղծագործական պոստնիկարողութեանը: Ռեժիսյորի արտադրած ճիւղերը քաղաքականապես հագեցված են, նա կարողանում է հմտորեն, խիզախ քերթներով բնորոշել իր ճիւղում հանդես յեկող սոցիալական ու ժերին ու հերոսներին, կազմակերպել դիտողի եմոցիոնալ աշխարհը, հուզել նրան, վոգեվորել, հեղափոխական լիցք սալ պայքարի յե՛վ հաղթանակներ:

րի համար: Նրա բեմադրած «Նամուս»-ը յե՛վ «Զարե»-ն մնում են Հայկինոյի լավագույն ժիւմերը, իսկ «Տունը հրաբուխի վրա», «Սապիու» յե՛վ «Յերկիր Նաիրի» նկարներն ապացույց են այն խոճար դերի, վոր մեզանում, իր ներքին կասարում ե Բեկնագարյանը խորհրդային կինոարվեստի դարբնման գործում: Ինչ վերաբերում ե «Պեստ»-ին՝ այդպիսին խոստովանում ե դառնալ վողջ խորհրդային կինոմատոգրաֆիայի լավագույն ժիւմերից մեկը: Յեթե արան ալիպացնելու լինենք այն խոճար դերը, վոր կասարել ե Բեկնագարյանը Հայաստանի կինոարդյունաբերության սեղծման յե՛վ կինո-կադրերի պատրաստման բնագավառում (նրա դեկավարութան ներքո սուաջ են յեկել բազմաթիվ կադրեր սկսած ռեժիսյորներից մինչե՛վ վորակյալ բանվորական ուժը)՝ ապա պարզ կլինի Բեկնագարյանի կասարած ակնառու դերը Հայաստանի կինեմատոգրաֆիայի սեղծման յե՛վ բարգավաճման բնագավառներում: Նրա այս աշխատանքի գնահատման արդյունքն ե վասակավոր ռեժիսյորի այն բարձր կոչումը, վոր ընդհեղ ե նրան 1930 թվին ՀՍՍՀ Կենտրոնի վոր վարմիք Աստղի շխուհանով պարգեծատրվելը իս Ս շ մ Կենտրոնի վոր վոր վոր 1935 թ. հունվարին:

Ռեժ. Պատվական Բարխուդարյանն իր ռեժիսյորական աշխատանքը սկսել ե Հայկինոյում: Նրա բեմադրություններն են՝ «Զար վողջ», «Հինգը խնձորին» «Տանվեցերոդը», «Սե՛վ թե՛վի սակ», «Կիկոս», «Արե՛վի զավակ» յե՛վ «Յերկուր գիւր»: Չնայած իր յերիսասարդ հասակին՝ Ռեժ. Բարխուդարյանը ձեռք ե բերել գեղարվեստական զգալի նվաճումներ, համառորեն աշխատելով իր վրա, ձեռք բերելով մարխախանական աշխարհայեցողություն յե՛վ այս յույսի սակ պարգաբանելով ժիւրում ցուցադրվող յերեմոյթներն ու պատկերները: Առանձնապես բարձր վորակ ունեն «Զար վողջ»-ն յե՛վ «Յերկուր գիւր»-ը, վորոնցից առաջինում ռեժիսյորը կարողացել ե լավագույն ձե՛վով եկրանիկացիայի յեկրարելել Շիրվանզադեյի «Յավագար» վեպը, իսկ յերկրորդում՝ սալ Հայաստանի սրղեխարխախի նեղափոխական պայտարի մի դրվագը: Ռեժ. Բարխուդարյանը Հայկինոյի հաստատուն կադրն ե, վորը գնարով նորանոր նվաճումներ ե ձեռք բերում կինոարվեստի բնագավառում:

Ռեժ. Ամասի Մարտիրոսյանը մի կադր ե, վոր Հայկինոյի անվազական ծնունդն ե: Սկսելով աշխատանքը կինո-քասոնի բիլեսյորի պատճոնից նարագ կերպով աուաջ հաճեց ռեկվիզիտի, ադմինիստրատի, ռեժիսյորի ոգնականի, ապիսեմսի պատճոնների, իսկ 1930 թվից անցավ իննուորույն ռեժիսյորական աշխատանքի, բեմադրելով 4 սարվա ընթացում 6 նկար («Կոլտոգային գարուն», «Կիսը ներքապան», «Միտս պատրաստ», «Բրդեր- յեկիզներ», «Մեխիկական դիպրոմասներ» յե՛վ «Գիտոր»), վորոնք բոլորն ել մեծ հաջողությամբ ցուցադրվում են մեր եկրաններում: Ռեժ. Մարտիրոսյանը լինելով Բեկնագարյանի աշակերտ՝ նրանից վեցրեղ ե ետցիոնալ ներգործության մեթոդները յե՛վ իր ներքին պոսեցիայ կարողությունների վրա նեկելով՝ սճել բարձրորակ գեղարվեստական ժիւրեր: Առանձնապես պե՛տ ե հիւասակել նրա «Գիտոր»-ը, վորով Ռեժ. Մարտիրոսյանը հաստատ գիտր գրավեց իս. Միտրոսյան ռեժիսյորների շարքում յե՛վ վորը, իտք, հանգիստանում ե Հայկինոյի լավագույն ժիւմերից սեկը:

Ռեժ. Զեյնիգ Ժամհարյանը յերիսասարդ ռեժիսյոր ե, վորն աճարեղով

Մոսկվայի կինոինստիտուտը՝ 1930 թվից սվել է բազմաթիվ ազիսպրոպ ժիլմեր («Ալդր լին», «Յեր ծաղկում են այգիները», «Ավտոգոր, «Ով է մեղավոր», «Բուժական բույսեր» յեվ այլն), իսկ ներկայումս աշխատում է գեղարվեստական ժիլմի վրա: Ինժ. Ժամհարյանն ունի բոլոր անհրաժեշտ սեղծագործական յեվ ֆաղափական պատաստակայուքյան սվլալները՝ վորակյալ արտադրանք սալու գալիք սարիների ընթացքում:

Ինժ. Ա. րմենակ Գանելյանն անել է Հայկինոյում, բեմադրել է մանկական ժիլմ «Առաջին հառագայքներ»ը յեվ մի շարք ազիսպրոպ ժիլմեր («Ճիշտ ուղի», «Սեվան», «Սորհրդային Հայաստանի 9 սարին», «Բազմամիլիոն կոմսոմոլը» յեվ այլն): Ներկայումս աշխատում է գեղարվեստական ժիլմի վրա:

Այս հիմնական ռեժիսյորական կադրերին պեսք է ավելացնել նայեվ առանձին բեմադրությունների համար Մոսկվայից հրավիրված ռեժիսյորներին, վորոնք նույնպես սվել են արժեքավոր ժիլմեր: 'Իրանց թվին են պատկանում Ի. Պերեսիանի («Ջամալլու», «Անուտ», «Անբանը» յեվ «Լույս յեվ սվլերներ») Վերներ («Մի դեպք Սեն-Լուի ֆաղափում») Թոդենդորգ («Գողը»); Արմանգ («Հարութ» յեվ «Անասնապահություն») յեվ Շեքեեր («Անդրկովկասի սրանպորթ»)

Ինժիսյորական կադրերի թվին են պատկանում նայեվ այն յերիսասարդ կադրերը, վորոնք ավարտելով Մոսկվայի կինոինստիտուտը, այսօր իրենց ավագ ընկերների կողմին ծրագրան աշխատանք են թափում յեվ իրենց լուճան մտցնում Հայկինոյի բարգավաճման գործում: Իրանցից պեսք է հիշատակել խորհրդային Հոբոնայի ռեժ. Գ. Մարինոսյանին, ռեժ. Գ. Բալասանյանին յեվ Ա. Կոնդախչյանին, ասիստենտներ Կ. Արզումանյանին, Վ. Հայկազյանին, Լ. Գրիգորյանին և Ի. Իսահակյանին յեվ ուրիշներին, վորոնք հանդիսանում են պահեստի այն ուժերը, վոր ժամանակի ընթացքում իրենց արժանի տեղը պիտի գրավեն Հայաստանի կինոարդյունաբերության առաջիկա սարիների զարգացման ժամանակ:

ՍՏԵՂԾՎԵԼ ԵՆ ՆԱՅԵՎ ՈՊԵՐԱՏՈՐԱԿԱՆ ԿԱԴՐԵՐ

Այս ասպարիզում առաջնակարգ տեղ են գրավում գերմանացի մասնագետ Ալբերտ Կյունը յեվ Հայկինոյի ծնունդ Գարու Բեկնագարյանը, վորոնց սված բարձրակ ոպերատրական աշխատանքը խոտը դեր է կատարում Հայկինոյի ժիլմերի գեղարվեստական արժանիքների բարձրացման խնդրում: Պեսք է հիշատակել նայեվ յերիսասարդ կադրերին, վորոնք մասամբ կինոինստիտուտ են ավարտել, մասամբ առաջ ֆազել Հայկինոյում. դրանք են՝ Հ. Գրիգարյան, Լիզագուր, Արամյան, Ասլանյան յեվ ուրիշները: Յեղի են նայեվ դրսից հրավիրված վորակյալ ոպերատրներ՝ Ջավելյեվ, Ֆրոլով, Յալովի, Անեչենկո, Խվասով յեվ ուրիշները:

10 սարժաք բնթացում Հայկինոյին հաջողվել է ներգրավել նայել գրողներին ու ստանալ նրանցից արժեքավոր գրական սցենարներ: Առանձնապես բեղմնավոր արդյունք են տվել Յեղիա Չուբարը (նրա սցենարներն են՝ «Մի դեպք Սեն-Լաֆողանում», «Մեխիկական դիպլոմասներ» յեվ «Յերկու գիշեր») յեվ Ակսել Բակունցը («Սեվ թեմի սակ», «Արեմի գավակ» յեվ «Ալազյազ»): Սցենարներ են տվել նայել ժող. գրող Շիրվան զադեն («Վերջին շահնամ»), Գ. Գեմիլյան («Քաջ նազար»), Ալազան («60-րդ հորիզոնում»), Նաիրի Չարյան («Քարահայկի չափը»), Մ. Գեվորգյան («Գիտեր»), Սիրա («Հարցից նրանց») Գ. Չախիրյան, Մկրտիչ Արմեն, Ա. Եսո Շալբոն, Տ. Հախումյան, Վ. Թոթովենց, ՍՏ. Չարյան յեվ ուրիշները: Սցենարներ են ներկայացրել նայել ուժիպոետներ Հ. Բեկնազարյան, Պ. Բարսուղարյան, Ա. Մարտիրոսյան: Գրողներ ներգրավումը Հայկինոյի աշխատանքներում՝ առաջիկայում կարեվոր տեղ պիտի բռնի, վորովհետև առանց այդ ուժերի ակտիվ մասնակցության՝ հնարավոր չէ կինո ժիլմերի վորակի համար մղված պայքարի խոբացումն ու նկարների կատարելագործումը:

ԿԻՆՈ-ԳԵՐԱՍՆՆԸ — ՌԻՇԱԳՐՈՒՅԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆՈՒՄ

Հայկինոյի արտադրած գեղարվեստական ժիլմերի վորակային բարձր արժանիքն ստեղծող ուժերի մեջ կարեվոր դեր են խաղացել նայել դերասանական կադրերը, վորոնք խոբոր չափով նպաստել են ժիլմի բնդհանուր գեղարվեստական-հաղահական արժեքավորմանը: Սեփական կինո-դերասանական բավարար կադրեր չունենալու պատճառով՝ Հայկինոն ոգտվել է մեր բասերական դերասաններից, վորոնք ստեղծել են հնոցիոնալ յեվ ամբողջական պատկերներ մեր բոլոր ժիլմերում: Չանագան նկարներում բնդամենը գրաղված են յեղել 58 դերասան, վորոնցից 18-ը խաղացել են հիմնական դերեր, մնացածները հանդես են յեկել եպիզոտիկ դերերում: Յեվ քանի վոր մենք հարկ համարեցինք առանձին-առանձին կանոց առնել ստեղծագործական պերսոնալի վրա, ուստի անհրաժեշտ ենք գտնում նայել վորոք չափով ծանրանալ դերասանական կադրերի վրա:

Հայկինոյի հիմնական կադրերն են վաս. դեր. դեր. Հր. Ներսիսյանը, Ավես Ավեսիսյանը, Հասմիկը, Մ. Չանանը, Գ. Ավեսյանը, դեր. դեր. Հ. Նաչանյանը, Ն. Մանուչարյանը, Տ. Ալվազյանը, Ա. Ամիրբեկյանը, Մ. Գարագաբը, Տ. Մախուրյանը, Արուս Պապյանը, Տենագիթ-Քաղեվոսյանը, Շահուբասյանը, Մ. Ջրպետյանը յեվ ժողովրդ. դեր. Հր. Բ. Արեյանը: Առանձնապես հիբասակելի յե նրանց ստեղծած հյուբալի յեվ ամբողջատկան տիպերը:

Սյապես՝

Վաս. դեր. Հր. Ներսիսյան (Ռուսամ—Նամուս), Սայրո—Չարե, Ռիգա—Ստապուբ, Համբո—Գիտեր, հայ բանվոր—Տունը հրաբուխի վրա, Հաբիլ—Հաբիլ, գրնվոր «Կիկոս», Սախ—Մեխիկական դիպլոմասներ, Բե-

նոյան — «2 գիւր», հովիւ — «Քրդեր», կուլակ — «Լույս յեղ սովերներ», Պեպո — «Պեպո»: Յարախանցուրն այս դերերից մի-մի մանուսն են, վոր յերկար ժամանակով մնում են դիտողի հիշողութեան մեջ: Մեր աւխաստաւորութիւնը հանախ դերասան Հրաչայիս կոչում է կյանքում նրա դերի անունով:

Վաս. դեր. Ավես Ավեսի սյան (Հայրապետ — «Նամուս», Վարդան — «Շոր շոր», Բազազ Արեւ — «Գիւր», Սյո — «Ջարե», խմբապետ — «Կիկոս», վոսիկանապետ — «Սաստիւտ», գլուխըրդի նախագահ — «Քրդեր», հայր — «Կիկոս հերթապետ», Զինգիմով — «Պեպո»): Բոլորն էլ ամբողջական, լիով պատկերներ, մտածված միջնով անգամ ամեն մի շարժում, ամեն մի միտքիկական արտահայտություն:

Վաս. դեր. Հ ա ս մ ի կ (Մարիամ բաջի — «Նամուս», դեղի — «Գիւր», դպր — «Ղուլ», մայր «Սեղ բեղի սակ», Շուսան — «Չար վոգի», մայր — «Յերկու գիւր», Շուսան — «Պեպո»): Անտուաց պատկերներ, վորոնք սաղանդավոր պարտությունը կերտված են վասակավոր դերասանուհու կողմից:

Վաս. դեր. Մ. Ջ ա ն ա ն (Սեյիդ — «Սաստիւտ», կուլակ — «Քրդեր», յեղ միւրսքր — «Յերկու գիւր»): Գարնայ ամբողջական թպեր:

Վաս. դեր. Գ. Ավեսյան (Գրաղացպան — «Շորշոր», ծերունի — «Քրդեր», Գիւր — «Պեպո»): Բարի, պար յեղ իրական ծերակներ:

Դեր. Հ. Ս ա չ ա ն յ ա ն (Բաղալ — «Նամուս», Սոյ — «Ջարե», Շոր — «Շորշոր», ծառա — «Չար վոգի», Կիկոս — «Կիկոս», Սաչան — «Գիպոմասներ», սաղագան — «Սաստիւտ», դպրոցի տեսնիկական աւխաստոյ — «Լույս յեղ սովերներ», Սեփանյան — «Անբանը», Գարն — «Պեպո»): Մեր լայն հասարակական խավերի սիրելի կողմից սաղանդավոր կերպով կերտել է այս բոլոր պատկերները:

Դեր. Ն. Մ ա ն ու չ ա ռ յ ա ն (Շպանիկ — «Նամուս», մայր — «Ջարե», Շողակար — «Շորշոր», սաղ — «Անուտ», Ջարնիսան — «Չար վոգի», պոռնիկ կին — «Ղուլ» նաթի — «Պեպո»): Յայտուն, մնայուն դերեր, սրված համարակ երկրներով:

Դեր. Տ. Ա յ վ ա գ յ ա ն (Հասան — «Սաստիւտ», Ղուկասյան — «Տունը հրաբուխի վրա», շէյս — «Քրդեր»): Յայտուն դերակատարություններ:

Դեր. Ա. Ա մ ի ր ք ե կ յ ա ն (Գրագիր — «Ջարե», Շորշոր — «Շորշոր», Բաղո — «Գիւր», Արամ — «Գիպոմասներ»): Հայկիկոյ լավագույն կողմերից մեկն է:

Դեր. Մ. Գ ա ռ ա գ ա շ (պանդուկապետ — «Նամուս», Թեմուր բեկ — «Ջարե», Չոփուր Կարապետ — «Չար վոգի», կառավարիչ — «Տունը հրաբուխի վրա», բանվոր — «Չամաղլու», Ռոսամ — «Սեղ բեղի սակ», վանտառական — «Սաստիւտ», Գեփորգ — «Պեպո»): Տղի ե թպիկ, բնորոշ խաղեր:

Դեր. Տ. Մ ա խ մ ու ռ յ ա ն (բանվորի կին — «Տունը հրաբուխի վրա», ուսուցչուհի — «Լույս յեղ սովերներ», մայր — «Գիւր», Կեկեկ — «Պեպո») — յերեսասարկ սաղանդավոր դերասանուհին ըս ամենայնի հաջողած պատկերներ է կերտել:

Դեր. Մ. Ջ ա պ ե ս յ ա ն (Նասո — «Գիւր», բամբասող կին — «Պեպո») — բնուէնայի յեղ նուր դերակատարում:

Ժ ո ղ. Դ ե ռ. Հ ո վ ի. Ա բ է յ ա ն (Բարխաղար — «Նամուս»), դեր. Ա Ր Ն Ո Ս Պ ա յ յ ա ն (Չափանիր — «Չար վոգի», Կիկոսի կին — «Կիկոս»), դեր. Տ ե ն ա գ ի — Թ ա ղ ե վ ո ս յ ա ն (Ջարե — «Ջարե»), դեր. Շ ա հ ու ռ ա յ ա ն (Սուսան — «Նամուս»):

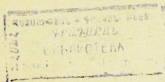
Մի նոր շարժ մնայուն լից հյուրալի պատկերների, վորոնք սեղծել են մեր
սաղանդավոր դերասանները:

Բացի վերոհիշյալ դերասաններից Հայկինոյում շարքեր նկարներում հանդես
են լիկել դեր. դեր. Մ. Մանվելյան, Ռրի, Վաղարշյան, Արաբյան, Գու-
լազյան, Գարրիելյան, Գավրուս, Գ. Մելիքյան, Աղեղյան, Ո. Մայսուր-
յան, Մ. Բեռլյան, Վ. Արիստակեսյան, Լ. Խոսնակյան, Սաճարյան,
Ա. Մամիկոնյան, Ս. Միրզոյան, Հ. Գեղամյան, Ամիրադյան, Ո.
Սեփանյան, Յե. Բրեճե, Կարալով, Կիպիանի, Գելովանի, Խ. Ար-
բանամյան, Հարությունյան, Վազարյան, Գրիգորյան, Ջալալյան,
Մ. Հակոբյան, Յե. Խարազյան, Ջանիբեկյան, Գեմուրյան, Հ. Գեվորգ-
յան, Գ. Մալյան, լից ուրիշներ:

Ահա դերասանական այն կարը, վոր իր շնորհալի դերակատարումով նը-
պասելի է Հայկինոյի արտադրանքի բարձր վորակին:

Մենք աշխատեցինք այս համառոտ աշխատության մեջ չալ Հայկինոյի 10
սարժա աշխատանքների նկարագիրը, Հայաստանի կինոարդյունաբերության ու
կինոճիկագրայի նվաճումները, նրա առաջ ծառայած նոր խնդիրները: Յերե
այսուր Հայաստանի բանվորն ու գյուղացին պարծենում են իրենց ազգային կի-
նեմատոգրաֆիայով, ապա դրանով նրանք պարտական են ամենից առաջ Մեծ
Հոկտեմբերին, վոր հնարավորություն չվեց նրանց իշխանությունը զբաղվելու լից
իրենց պրոլետարական արվեստը կերելու, մեր կուսակցության ազգային Լենինյան
նիշտ հաղահաղանությունը, մեր կուսակցության սիրելի առաջնորդ ընկ. Սա-
լինին, վորն իր պատմական ցուցմունքներով ուղղություն է չալիս խորհրդային
վոյզ կինեմատոգրաֆիայի զարգացմանը: Ապա պարտական են Հայաստանի կուս-
ակական կուսակցությանը, նրա Կենտրոնական կոմիտեյին, վորն իր ամենորյա
ուպերասիվ իդեոլոգիական լից սնեճա-կազմակերպչական դեկավարությամբ,
ոգնել է Հայկինոյին դուրս զալու նեղ դրությունից:

Մեծ են Հայկինոյի նվաճումները, սակայն էլ ավելի խուր են նրա առաջ
ծառայած խնդիրները: Անցյալի նվաճումները տահավաչյա լից նորանոր հաղ-
թանակների լից այդ համագումով Հայկինոն թե՛վակոյտում է իր լիցկոնց չառնամ-
յակը, նոր պայմարի ու հաղթանակների չառնամայակը: Վասն, հաստատուն
խայրով դեպի կինոարվեստի նորանոր բարձրումներ:

Վ Ր Ի Պ Ա Կ

Գրքի 38 յերեսում, (վերելից) 21-րդ տողում սխալմամբ սպվել է.
«Խորհրդային Հայաստանի մոտ 1,000,000 բնակչությունից»:
Պետք է լինի.
«Խորհրդային Հայաստանի մոտ 1,300,000 բնակչությունից»:

404

A 1376